

En droppe i havet

Professionellas syn på sin roll och funktion inom NGO:s i

Chiapas, Mexiko.

Micaela Ackarsjö

Lunds Universitet

Masteruppsats HT 15

SOAM21

Handledare: Weddig Runquist

Examinator: Katarina Jacobsson

Abstract

Author: Micaela Ackarsjö

Title: "A drop in the ocean"- A study on professional's views of their role and function in NGOs, Chiapas, Mexico. (Translated title)

Supervisor: Weddig Runquist

Assessor: Katarina Jacobsson

Social workers today have the whole world as their work field and the global social work is often carried out in international non-governmental organizations (NGOs). To work internationally and in NGO's have according to previous research shown to be complex. Therefore the aim of this study was to examine international professionals and their views on their role and function working in NGO's situated in Chiapas, Mexico. This region has a well-developed "NGO society" that has been developed since 1990 and is a place where local, national and international NGOs are acting. Data was conducted through six semi-structured interviews in three different languages, with five women and one man with different academic education; NGOs, ages, and all originate from Global North. Social constructivism was used as the scientific perspective to understand the collected data. The analysis is based on the theory of post colonialism and a theory I named *Global civil society*. *Global civil society* is based on two theoretical concepts regarding *political globalization* to *challenge* or *conform* to existing structures and models for agency – the *activist* – and the *liberal* model. Overall the study shows that the professionals international background is significant in several aspects: they can operate in the country and the region quite freely because of their "Global north" citizenship, but not be too activist in the sense that they interfere in the country's political affairs. It appears that the perception of their role and function are linked with how they look at their freedom of action and the restrictions from donors, State of Mexico (socio-political context) and other parts of the civil society, further their own NGO. These various phenomena control the degree to how much they feel they can accomplish with the international social work. Furthermore producing that they see at their responsibility as restrained – "a drop in the ocean".

Key words: International social work, Globalization, NGOs, role and function, Global civil society, post colonialism, Global South and Global North. Chiapas, Mexico.

Förord

Jag kom till Chiapas, Mexiko första gången hösten 2013 inom ramen för en internationell kurs för att undersöka ett projekt på plats. Jag förundrades snabbt över dess kultur, mystik och framförallt dess historia. Historien var inte bara intressant utan fick mig att vilja veta mer. Så efter mycket samtal med nyfunna vänner om situationen i Chiapas kom jag förstå att det här vill jag lära mig mer om. Jag kom att bli kvar i två år och fick den sista tiden chansen att skriva denna uppsats om det som intresserar mig mest, det internationella sociala arbetet.

Att skriva en uppsats är som att åka en karusell, det går runt, fram och tillbaka och tar många vändor. Trots dessa vändor och att jag inte gillar att åka karusell så har jag under uppsatsen gång haft kul! Det har varit en rolig och lärorik period på många sätt och vis och det är nästan med vemod jag skriver det sista på denna uppsats. Men utan stöd och hjälp från andra hade detta inte varit genomförbart. Jag vill först och främst tacka min handledare Weddig Runquist som har hjälpt mig mycket och följt mitt arbete i 1,5 år, från den första forskningsplanen till den slutgiltiga och färdiga uppsatsen. Tack för tålamod med tidsskillnader och ibland hackande skypehandledningar. Din hjälp, handledning och kommentarer har varit guld värda! Jag vill tacka alla mina respondenter som ställt upp och gjort denna studie möjlig! Och Tack Caroline Cole för uppsatsdiskussioner och alla värdefulla kommentarer!

Sist men inte minst vill jag tacka min familj och vänner (både här och i Mexiko) för att ni funnits där för mig stöttat och peppat mig och fått mig kämpa vidare!

Norrköping januari 2016

Micaela Ackarsjö

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemformulering	6
1.1 Syfte och frågeställningar	8
1.2 Kontextuell bakgrund	8
1.2.1 Internationellt socialt arbete och NGO:s	9
1.2.2 Globalisering och Globala Syd och Nord	10
1.2.3 NGO:s i Mexiko och situationen i Chiapas	11
1.2.4 Social rättvisa, mänskliga rättigheter och påverkansarbete	13
1.3 Studiens disposition	14
2. Tidigare forskning	16
2.1 Globalt socialt arbete	16
2.2 Globala universella etiska koder och ”The global agenda”	18
2.3 NGO:s position	20
2.4 Sammanfattning	22
3. Teoretiska utgångspunkter	23
3.1 Socialkonstruktivism	23
3.2 Ett globalt civilsamhälle	25
3.2.1 Politisk globalisering	25
3.2.2 Modeller för aktörskap – aktivist- respektive nyliberala modellen	27
3.3 Postkolonialism	28
4. Metod och metodologiska överväganden	30
4.1 Kvalitativ ansats	30
4.2 Datainsamlingsmetod	31
4.3 Urvalsförfarande	32
4.3.1 Presentation av respondenter och NGO:s	33
4.5 Analysmetod	36
4.5 Förförståelse och forskarrollen	37
4.6 Tillförlitlighet	38
4.7 Forskningsetiska överväganden	40
5. Resultat och analys	42
5.1 Förutsättningar	42
5.1.1 Omständigheter och utmaningar	42

5.1.2	<i>Aktivism kontra inordning</i>	46
5.1.5	<i>Uppsummering</i>	49
5.2	Självständighet kontra beroende.....	49
5.2.1	<i>Biståndets påverkan</i>	50
5.2.2	<i>Den ambivalenta relationen</i>	52
5.2.3	<i>Inte direkt samarbete</i>	54
5.2.4	<i>Uppsummering</i>	56
5.3	Möjligheter och begränsningar	57
5.3.1	<i>Internationell = förtroende?</i>	57
5.3.2	<i>Interaktion → Kulturellt komplext</i>	59
5.3.3	<i>Förändring/bevarande</i>	62
5.3.4	<i>Uppsummering</i>	63
6.	Avslutande diskussion	65
6.1	Slutsatser	65
6.2	Framtida utmaningar.....	68
6.3	Behovet av ett nytt forskningsfält.....	69
	Referenser	70
	Bilaga 1: Intervjuguide	74
	Bilaga 2: Informationsbrev	76
	Bilaga 3: Kodning och tematisering av empirin	77

1. Inledning och problemformulering

Vid sökning på begreppet *internationellt socialt arbete* via olika sökmotorer samt bibliotek finns relativt lite litteratur och det som är tillgängligt har huvudsakligen publicerats under 2000-talet. Intresset för ämnet är förhållandevis nytt och det är just under de senaste åren som ett internationellt perspektiv har uppmärksamats och alltmer fått fäste inom socialt arbete. Även om utvecklingen av det internationella perspektivet skett relativt nyligen är det inte ett helt okänt fenomen. Det kan spåras tillbaka till 1800-talet när socialarbetare reste mellan länder för att utbyta kunskaper. Den första definitionen av internationellt socialt arbete går även att finna redan år 1937 i den amerikanska utgåvan *Social Work yearbook* – då det dock framför allt definierades som *när socialarbetare världen över möts för att byta kunskaper och erfarenheter* (Lyons, Manion & Carlsen 2006; Righard 2013).

Varför behövs ett brett internationellt perspektiv i socialt arbete? Anledningen kan summeras i två ord: globaliseringens påverkan. Globalisering är idag ett välkänt och debatterat begrepp för många människor världen över. Det kan ses som ett samlingsbegrepp med olika dimensioner och påverkansfaktorer på världen, och vars uttryck skiljer sig åt beroende på vilka fenomen som studeras (Dominelli 2010a; Thörn 1999). Globaliseringens inverkan skapar inte bara förändrade sociala relationer, transnationalitet och ökad migration. Dess inverkan har under det senaste decenniet även fått allt större betydelse för det sociala arbetets praktik och också omdefinierat det sociala arbetets roll och funktion. Globaliseringen har inneburit en internationalisering för det sociala arbetets praktik, som både stärkt och utmanat det sociala arbetet att bli en global profession (Dominelli 2010a; Gatenio-Gabel & Healy 2012; Righard 2013).

Socialarbetare kan idag ha hela världen som sitt arbetsfält. Det globala sociala arbetet utförs ofta i internationella icke-statliga organisationer (*Non governmental organizations*). Att arbeta internationellt och i *Non governmental organizations* (NGO:s) har visat sig vara komplext, då dessa organisationer – och professionella som är verksamma i nämnda NGO:s – ofta kritiserats för att de utför insatser på ett olämpligt eller på många gånger ett västerländskt influerat vis. Kritik riktas mot att det sker en spridning av det sociala arbetets synsätt, värderingar, teori och praktik från Globala Nord till Globala Syd (Dominelli 2010: 28). Vidare pekar tidigare forskning på att

ett okritiskt genomförande av insatser med inbäddade värderingar från Globala Nord kan krocka med kulturen och samhällena i Globala Syd (Ghose 2012; Gray & Fock 2004; Midgley 2007). I dagsläget är dock forskning begränsad om såväl globaliseringens påverkan på socialt arbete som internationaliseringen av det sociala arbetet, även om forskningsaktiviteten under de senaste åren har ökat (Lyons, Manion & Carlsen 2006; Righard 2013).

Payne och Askeland (2008) anser att socialarbetare behöver en förståelse för internationellt socialt arbete oavsett om denne är verksam nationellt eller internationellt, eftersom metodik, klienter och problem som socialarbetare möter är influerade av internationella sociala trender. Under min egen socionomutbildning väcktes intresset för internationellt socialt arbete och komplexiteten i att arbeta som professionell utanför Sveriges gränser. Mitt intresse bidrog till valet av kurser med internationell inriktning och praktik utomlands, där jag kommit i kontakt med NGO:s samt professionella. Jag har tagit del av forskning och deltagit i föreläsningar om internationellt socialt arbete som visar att det internationella sociala arbetet i många avseenden är komplext och mångtydigt. Samtidigt är forskningen om professionella i NGO:s som verkar utanför sina respektive hemländers gränser, deras uppfattningar om arbetet, motsättningar och förutsättningar nästintill obefintlig. Mycket av forskningen rör endast icke-statliga organisationer inom områden som utveckling, bistånd, strategier för social ändring och politiska relationer. Mot denna bakgrund och till följd av kritiken som framförts mot internationellt socialt arbete och NGO:s insatser, är det viktigt att synliggöra internationellt socialt arbete och NGO:s samt undersöka de internationellt verksammas egen syn på sitt arbete.

Dominelli (2010: 29) lyfter Mexiko som ett exempel där globaliseringen har påverkat människors liv. Hon menar att då det saknas utvecklingsformer i nationen, så intensifieras människors utsatthet i dagens globaliserade värld. Arbetet för mänskliga rättigheter har fört ett flertal NGO:s och internationellt professionella till Mexiko. En av de mest utsatta regionerna i Mexiko är Chiapas i södra Mexiko, som är en av de rikaste i landet vad gäller tillgången på naturtillgångar som gas och vatten. Samtidigt är regionen en av de fattigaste med över 60 procent av befolkningen som lever i absolut fattigdom (Lopez 2005). Mot denna bakgrund föll valet naturligt på Chiapas som forskningsfält, en plats där både lokala, nationella och internationella NGO:s arbetar med att stödja sociala processer och verka för fred och där professionella från

andra länder arbetar. Valet att genomföra studien i Chiapas grundar sig även på att regionen har ett väletablerat och utvecklat "NGO-samhälle" som ökade i styrka under 1980-talet och som accelererade ännu mer efter zapatisternas uppror på 1990-talet. Ett annat skäl att välja denna region som forskningsfält är att det är en region med stor fattigdom och där ursprungsbefolkningen är marginaliserad (bestående av olika folkgrupper som tzotzil, tzeltal, lacandon, chol, chamula, zoque och tojolobal). Ursprungsbefolkningen förtrycks och förnekas sina rättigheter och i sin kamp för sina mänskliga rättigheter slås de ner av polis, militär och paramilitära organisationer (Hoffmann & Hoffmann Runquist 2009). Som Benessaieh (2011: 71) framhåller: om ett globalt civilsamhälle existerar är Chiapas platsen att studera det på; en region med en mångfald av NGO:s.

Mot denna bakgrund är det motiverat att beforska de internationellt professionellas syn på sitt arbete i NGO:s som är inriktade mot socialt arbete i Chiapas.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv undersöka professionellas syn på deras roll och funktion ingående i NGO:s utifrån det sociala arbete som dessa organisationer bedriver i Chiapas.

Syftet har brutits ned i följande frågeställningar:

- Hur presenterar de sina organisationer och hur positionerar de sig själva?
- Hur beskriver professionella i NGO:s relationen till övriga aktörer som den mexikanska staten, civilsamhället samt biståndsgivare?
- Hur förklarar de professionella sitt samt organisationens ansvar och betydelse utifrån det stöd och insatser som organisationerna kan erbjuda i regionen Chiapas?

1.2 Kontextuell bakgrund

Innan jag går vidare in på studien kommer jag redogöra för bakomliggande förhållanden för att skapa en djupare förståelse för studiens kontext. Inledningsvis belyser jag hur internationellt socialt arbete och NGO:s kan betraktas. Vidare redogörs för NGO:s i Mexiko i allmänhet och situationen i Chiapas i synnerhet. Därefter berörs globalisering och innebörden av Globala Nord

och Syd. Avslutningsvis behandlas det internationella sociala arbetes utgångspunkter och de arbetsmetoder som vanligtvis används.

1.2.1 Internationellt socialt arbete och NGO:s

Det finns ingen enhetlig definition eller överenskommelse om vad internationellt socialt arbete egentligen innebär. Forskarnas uppfattningar om begreppets innebörd skiljer sig åt och detsamma gäller hur arbetet kan gestalta sig (Midgley 2001). Vissa forskare definierar internationellt socialt arbete som ett fält som möjliggör för socialarbetare att arbeta med välfärdsfrågor inom internationella organisationer, andra jämför det med socialarbetare som är verksamma i nationella eller internationella organisationer. Internationellt socialt arbete kan också sägas vara när socialarbetare arbetar med migranter på hemmaplan eller utanför hemlandets gränser (Payne & Askeland 2008).

Payne och Askeland (2008) påpekar, att de flesta studenter, praktiker eller lärare inte korsar sina nationsgränser i sitt sociala arbete. Healy (2008: 10-15) lyfter fram fyra dimensioner vad gäller internationella sociala arbetets aktioner och kapacitet: (1) *professionella utbyten* som innebär att utbyta kunskaper och samarbeta med professionella i andra länder; (2) *internationellt perspektiv på nationellt arbete och påverkansarbete*, hur det lokala påverkas av internationella sociala problem, exempelvis flyktingfrågor; (3) *internationell policyutveckling och påverkansarbete*, att socialarbetare arbetar för att påverka strukturer och påverka policys internationellt; (4) *internationell praktik*, att en professionell arbetare kan vara anställd eller verka som volontärarbetare i internationella NGO:s.

Midgley (2001) hävdar att internationellt socialt arbete är ett paraplybegrepp som innefattar både breda och snäva definitioner. Det finns olika syn på hur internationellt socialt arbete bör bedrivas. Midgley (2001) och Righard (2013) pekar båda på att detta definitionsproblem är angeläget att lösa för att skapa en medvetenhet om praxisinnebörden. Utan en robust definition blir det svårare att involvera socialarbetare i det internationella fältet, då det skapar en förvirring om vad internationellt socialt arbete står för.

I denna studie definieras internationellt socialt arbete som sådant arbete som professionella utför i

NGO:s utanför det egna hemlandets gränser. Det är detta som Healy benämner (2008: 15) *internationell praktik* samt *internationell policyutveckling och påverkansarbete* på plats i ett land som på grund av bristande ekonomisk och politisk inkludering hänförs till Globala Syd i den uppdelade världen Nord och Syd (Dominelli 2010).

Begreppet icke-statliga organisationer (NGO:s, *Non-Governmental Organizations*) har blivit allmänt vedertaget i den akademiska världen, även om det inte finns någon allmänt accepterad definition. Förr kopplades begreppet enbart till internationella icke-statliga organisationer som *Save the children* (Rädda barnen), men idag används termen även om organisationer som är verksamma på nationell eller regional nivå (Martens 2002). Framväxten av NGO:s som arbetar internationellt har varit en del av den politiska förändringen under förra århundrandet. År 1909 fanns det 176 internationellt registrerade NGO:s jämfört med 28 900 år 1993 (Thörn 2012: 154). Organisationerna förutsätts ofta ha en demokratisk orientering och ideell prägel, dvs. att de är fristående från staten. Samtidigt riktas kritik mot att betrakta alla NGO:s som ett ”demokratiskt fenomen” eftersom NGO:s kan rymma många olika typer av verksamheter, där den ideella eller demokratiska organiseringen kan vara delvis eller helt frånvarande (Thörn 2012).

I denna studie utgår jag från definitionen att NGO:s är icke-statliga organisationer som kan vara verksamma på nationell, regional eller internationell nivå – i det här fallet i Chiapas, Mexiko. Dessa NGO:s är ideella i den bemärkelsen att de är fristående från den mexikanska staten och andra stater, och finansierar sin verksamhet huvudsakligen med ekonomiska bidrag i form av donationer, bistånd eller medlemsavgifter. De är inte vinstdrivande och oftast självstyrande (Martens 2002).

1.2.2 Globalisering och Globala Syd och Nord

Begreppet globalisering är omstridd och saknar en entydig betydelse. För många är globalisering endast ett ekonomiskt fenomen. Ett flertal forskare, som Midgley (2001), Thörn (2012), Dominelli (2010) och Lyons, Manion och Carlsen (2006), är dock överens om att globalisering är så mycket mer än bara just detta. Globalisering är ett mångfacetterat samlingsbegrepp för olika dimensioner och tryck på världen, som har olika uttrycksformer – både ekonomiskt, socialt, politiskt, tekniskt och kulturellt. Dessa olika uttryck har gjort världen till en mindre plats där

avstånden krympt, både fysiskt och mentalt. Idag förflyttar vi oss snabbare och lättare både virtuellt och avståndsmässigt. Både information, människor och pengar flödar snabbt över världen (Dominelli 2010a; Lyons, Manion & Carlsen 2006; Midgley 2001). Thörn (2012) anser att vi idag bör se globaliseringen som något som genomsyrar allas vår vardag.

Världen av idag skapar inte bara ömsesidiga beroendeförhållanden utan snarare en ojämn fördelning av resurser. De fattigaste har blivit fattigare med anledning av förlorade eller lågbetalda jobb, utarmning av resurser, ökade livsmedelspriser och energikostnader, miljöförstöring och väpnade konflikter (Dominelli 2010a; Thörn 2012). Detta orättvisa utfall benämns ibland som postkolonialism. Skillnaden jämfört med den tidigare kolonialismen är att bakom den stod nationella regeringar, medan det bakom globaliseringen finns vinstdrivande multinationella företag som tillåter västvärlden att dominera världsekonomin. Midgley (2007) kritiserar globaliseringsbegreppet och diskuterar detta i förhållande till imperialism. Globalisering enligt honom är ett sätt att dölja västvärldens politiska och ekonomiska makt. Globaliseringens karaktär är dock mångdimensionell och skapar även öppningar för internationellt samarbete, fredsbevarande arbete, ökad kulturell förståelse och möjligheter för människor som vill verka för social rättvisa och välfärd (Midgley 2001).

I denna studie används begreppen Globala Syd och Globala Nord. Enligt Dominelli (2010: 22) är Globala Syd liktydigt med nationer som strävar efter att industrialisera och urbanisera nationen. Dessa benämns ibland för utvecklingsländer, länder som försöker att "utvecklas" både ekonomiskt och socialt. De benämns även som "den tredje världen". Globala Nord består för det mesta av redan industrialiserade nationer och hänförs till de "rika nationerna" i världen och benämns i regel som "väst" (Dominelli 2010).

1.2.3 NGO:s i Mexiko och situationen i Chiapas

En NGO:s status, rättigheter, skyldigheter och position varierar beroende på i vilken kontext och i vilka länder som den verkar (Martens 2002). Under nyliberalismens framfart under 1980–1990-talen genomgick Mexiko en demokratiseringsfas, vilket skapade nya möjligheter för NGO:s att utvecklas i landet. Detta skapade en ny syn inom Mexiko, där politisk aktivitet inte längre behövde kanaliseras genom staten vilket stimulerade till mer aktivism. Under zapatisternas

resning i Chiapas 1994 och den ekonomiska krisen i landet 1995 utvecklades ett ökat förtroende samt tillit för NGO:s och dess kapacitet, framför allt när statens agerande för att motverka social ojämlikhet gav upphov till en bristande legitimitet (Brumley 2010).

I Mexiko har ett flertal icke-statliga organisationer legal status eftersom de har registrerat sig hos mexikanska myndigheter (Brumley 2010). Internationella organisationer och professionella får verka i Mexiko utifrån internationellt ratificerade konventioner och landets lagstiftning. Den 10 juni 2011 infördes ytterligare en paragraf (artikel 33) i landets konstitution, som öppnade upp för att begränsa NGO:s manöverutrymme:

Republikens president har befogenhet att från landet utvisa en utlänning med stöd av gällande lagstiftning och efter förhör. Lagen ska fastställa det administrativa förfarandet för detta ändamål, samt den plats där utlänningen ska hållas kvar och tiden för det. Utlänningar får inte på något sätt delta i politiska angelägenheter i landet. (Instituto de Investigacion Juridicas de la UNAM 2015)

Fram tills nu har denna bestämmelse använts sparsamt, men den finns ändå i bakgrunden för de internationellt aktiva NGO:s i Mexiko som ett potentiellt hot att inte vara öppet kritisk mot landets politiska förhållanden inklusive mänskliga rättigheter (Gutierrez 2011).

I Chiapas fanns år 2011 totalt 60 NGO:s lagligt registrerade som civila organisationer, vilket dock inte representerar alla NGO:s i regionen, då ett flertal inte är registrerade. Exempel på de förstnämnda är NGO:s som befinner sig i regionen och som arbetar med att försvara framför allt ursprungsbefolkningens mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter, miljön, hållbarhetsfrågor och rättvis handel i syfte att påverka den mexikanska staten och det internationella samfundet (Benessaieh 2011). Vidare arbetar ett flertal organisationer med att skydda aktiva som arbetar med mänskliga rättigheter, då det är vanligt förekommande att dessa utsätts för hot och våld.

Det var i samband med att NAFTA (North American Free Trade Agreement, mellan Mexiko, Kanada och USA) trädde i kraft den 1 januari 1994 som zapatistarmén för nationell befrielse gjorde uppror i Chiapas. Zapatisterna ockuperade sju städer och gjorde revolt mot staten samt det globala kapitalistiska samhället. De framhöll att deras väpnade uppror var ett resultat av 500 år av

kamp och förtryck och att nu fick det vara nog. Under 12 dagar pågick ett krig mellan zapatisterna och armén. Därefter inleddes förhandlingar mellan zapatisterna och staten, fredsavtal slöts och undertecknades. De löften som staten då förpliktigade sig att genomföra har ännu idag inte blivit realiserade. Fortfarande existerar militär närvaro i Chiapas och ett så kallat lågintensivt krig bedrivs. Detta har under årens lopp medfört att människor förflyttats från sina samhällen, och armén har gjort sig skyldig till åtskilliga brott mot de mänskliga rättigheterna (Hoffmann & Hoffmann Runquist 2009).

Zapatiströrelsen lade efter ”fredsförhandlingar” ner sina vapen men fortsätter en så kallad tyst kamp, där statens motdrag är en splittringspolitik som innebär att staten ger stöd till lokalsamhällen som inte stödjer zapatisterna. Staten stödjer även individer som står på statens sida på olika vis. Detta resulterar inte bara i konflikter mellan staten utan även mellan olika samhällen samt konflikter inom samhällen (Hoffmann & Hoffmann Runquist 2009).

1.2.4 Social rättvisa, mänskliga rättigheter och påverkansarbete

Social rättvisa och mänskliga rättigheter är grundstenarna för socialt arbete och dess aktioner mot ojämlikhet, marginalisering och rådande maktstrukturer. Socialt arbete har en stark grund i allas lika värde och rättigheter med ett mål att hjälpa människor, speciellt dem med störst behov. Social rättvisa kan ses som ett kontrakt mellan nationalstaten och dess medborgare för jämlika rättigheter samt en form av ett ideal av en social välfärd som nationalstaten står för. Vidare handlar kampen för social rättvisa om en jämlik fördelning av rikedomar och resurser samt utrotning av fattigdom och diskriminering (Lyons, Manion & Carlsen 2006). Social rättvisa syftar även till att utmana orättvisa politiska beslut och strategier i politiken samt att arbeta solidariskt (Peeters 2012).

Mänskliga rättigheter utgör likaledes en grund för det internationella sociala arbetet. Mänskliga rättigheter är universella och rättigheterna är knutna till en individ snarare än till en medborgare. Medborgarskap är oftast en förutsättning för att tilldelas rättigheter och välfärd i en nation (Thörn 2012), vilket Thörn (2012: 65-66) anser är ett bevis på hur den nationalstatliga politiken och den globala politiken står i ett motsägelsefullt förhållande till varandra. De mänskliga rättigheterna ifrågasätter suveränitetsprincipen om politiskt självbestämmande och icke inblandning i

nationens angelägenheter och utmanar denna typ av föreställning. Med grund i de mänskliga rättigheterna, till exempel FN:s konvention om mänskliga rättigheter (1948) samt barnkonventionen (1989), kan socialt arbete utföras i många länder. Dessa mänskliga rättigheter är användbara och viktiga principer för internationellt socialt arbete och skapar en etisk grund för dess utförande, via exempel påverkansarbete och samt rätten till självbestämmande och deltagande (Lyons, Manion & Carlsen 2006).

Jef Peeters (2012) framhåller att även miljöfrågor har blivit ett viktigt område för socialarbetare, eller vad han kallar ”hållbar utveckling” som inte endast syftar på den sociala miljön utan även den ekologiska. De förvärrade ekologiska kriserna påverkar människors liv på många olika plan, vilket gör att miljö- samt hållbarhetsfrågor (*social sustainability*) är en integrerad del av socialt arbete. Peeters (2012) hävdar att vi inte längre kan betrakta social rättvisa och välfärdsfrågor inom enbart våra egna geografiskt avgränsade samhällen, utan att *global rättvisa* är en viktig princip i dagens samhälle. Människor ska enligt en hållbar utvecklingsstrategi och social rättvisa ha samma rätt till resurser, både i Globala Syd som Nord.

Estes (2009) framhåller att socialt arbete internationellt till stor del avser arbete på gruppnivå, social planering och ”community” organisering. Författaren identifierar åtta olika nivåer i internationellt socialt arbete: individ- och gruppempowerment, konfliktlösning och fredsbyggande, institutionsbyggnad, *community work* samt nations-, regions- och världsuppbyggnad (även kallat påverkansarbete). *Påverkansarbete* är en vanlig form av internationellt socialt arbete. Målet är att arbeta med och mot myndigheter och stater samt andra instanser för att påverka politiken och människors livsvillkor. Arbetet bedrivs ofta på olika nivåer och med olika mål, exempelvis konflikt- och fredslösningar. Ett viktigt påverkansarbete är det som kallas för politisk påverkan, vilket går ut på att skapa opinion och påverka policys och beslut (Healy 2008) – i många fall med grund i de universella mänskliga rättigheterna eller det globala samfundet.

1.3 Studiens disposition

Föreliggande studie är disponerad i sex kapitel. I kapitel 2 redogörs för kunskapsläget, den tidigare forskningen som studien tar avstamp i men som också är relevant för studiens syfte. I

kapitel 3 presenteras studiens teoretiska utgångspunkter. I kapitel 4 redogör jag för studiens genomförande, urvalsförfarandet och metodologiska överväganden, däribland forskningsetiska reflektioner. I kapitel 5 presenteras studiens resultat och analys med koppling till studiens teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning. I kapitel 6 för jag en avslutande diskussion om vad studiens resultat kan bidra med vad gäller förståelsen av det arbete som bedrivs av internationellt baserade i NGO:s i Globala Syd. I nämnda kapitel berör jag också förslag på framtida forskning.

2. Tidigare forskning

Som omtalades i kapitel 1 är forskning om professionella som är verksamma i internationella NGO:s nästintill obefintlig. Vidare är både svensk och internationell forskning om praktiskt internationellt socialt arbete bristfällig. Mycket av forskningen om NGO:s rör utveckling, bistånd, strategier för social förändring och politiska relationer. Vid sökning av ”internationellt socialt arbete” i olika databaser handlar träffarna till stor del om utbildning och universella etiska koder, en kritisk vinkling av globalisering och postkolonialism. Av denna anledning har jag använt mig av många olika sökord som *a globalized social work*, *international social work*, *global social work*, *NGO:s*, *social movements*, *Chiapas*, *Social work in Chiapas* och *social work in Mexico*. Jag fick ytterligare förfina sökningarna och välja relevanta tidskrifter som *International Social Work*, *Journal of Social Work*, *Journal of Social Welfare*, *Journal of Social Work Education*, *Latin American perspectives* och *Social Movement Studies* för att finna relevant forskning.

I detta kapitel kommer det aktuella kunskapsläget presenteras i olika delavsnitt som handlar om globalt socialt arbete, globala universella etiska koder och ”the global agenda” som redogör för komplexiteten med universella etiska koder samt vad ”the global agenda” syftar till. Därefter redogörs för kunskapsläget vad gäller NGO:s position och dess handlingsutrymme.

2.1 Globalt socialt arbete

Flertalet forskare är överens om att internationellt socialt arbete från Globala Nord inte låter sig överföras till länder och regioner som kan hänföras till Globala Syd till följd av ländernas kulturella, politiska, sociala och ekonomiska kontext. Idén om att västerländskt socialt arbete skulle erbjuda en universell syn för att främja social välfärd har blivit utmanad och diskuterad av åtskilliga forskare (Gray & Fock 2004, Midgley 2007). Midgley (2001) framhåller att vissa forskare är av uppfattningen att professionen inte har kunnat hantera de utmaningar och möjligheter som uppträtt i och med att det globala fönstret har öppnats. Vidare menar han att insatser och aktiviteter i internationellt socialt arbete är dåligt koordinerade, vilket lett till ett misslyckande med att konstruktivt kunna bidra till lokalsamhället. Graham, Krenawi & Zaidi (2007) anser att globaliseringen har påverkat och fortfarande påverkar organiseringen av det

sociala arbetets kunskapsbas, och professionens tillväxt har kallats för en ”akademisk kolonialisering”, dvs. ytterligare ett sätt att föra vidare och implementera ett västerländskt synsätt. För att förstå denna utveckling menar Payne och Askeland (2008) att ”post”-idéer som postmodernism och postkolonialism kan vara till hjälp för att analysera hur internationellt socialt arbete bedrivs, eftersom befintliga generella antaganden om det universella internationella sociala arbetet inte visar på dess komplexitet samt globaliseringen inverkan.

Gray och Fook (2004) anser att strävan av att skapa en global standard för internationellt socialt arbete respektive akademisk utbildning i socialt arbete, kan medföra en risk att betrakta de västerländska modellerna som universella ideal. I linje med ovanstående anser McInnes (2013) samt Payne och Askeland (2008) att det västerländska synsättet inte bör stå som förebild, eftersom den akademiska kulturen i olika länder skiljer sig åt vad gäller ontologiska och epistemologiska antaganden. De hävdar att västerländska modeller kan tillhandahålla en referensram för att förstå vad socialt arbete är, men det behövs andra modeller för Globala Syd och som baseras på respektive lands kultur och sociala förhållanden.

En modell som varit vanligt förekommande – och som refererats både i etiska koder och i internationella styrdokument – är den så kallade kulturkompetensmodellen. Den har kritiserats för att vara för eurocentrisk, en västerländsk produkt, som oavsiktligt kan falla ut i en förtryckande praktik då den inte fokuserar på strukturella, systematiska och institutionaliserade förhållanden (Abrams & Moio 2009). Midgley (2001) diskuterar hur dessa debatter (se ovan) skapar en reflekterande och kritisk diskussion om hur det sociala arbetet bör utföras. Vidare betonar han, att flertalet författare anser att det krävs dels nya metoder och former för att utföra socialt arbete internationellt, dels lämpliga teorier som är anpassade till både andra kulturer samt ekonomiska och sociala realiteter. Även forskare som Hare (2004) samt Gray, Coates och Yellow Bird (2008) framhåller att det bör skapas modeller utifrån en kritisk praktik för att kunna utforma det sociala arbetet efter lokala ekonomiska och kulturella förhållanden, dvs. att anpassa ”importerade” idéer till lokala behov och ifrågasätta västerländska värderingar så att inte nykolonialism och rasism reproduceras. Gray och Fook (2004) pekar på att man bör se internationellt socialt arbete utifrån motpoler vilka måste balanseras, och där både universella och lokala dimensioner bör beaktas i den sociala praktikens praktik. De anser att det finns fyra

spänningsfält som man måste ta hänsyn till vid internationellt socialt arbete:

- Globalisering och lokalisering – att globalt och lokalt sker i symbios.
- ”Västerländsk” och *indigenization* – att balansera mellan västerländska och alternativa föreställningar om hur det sociala arbetet ska utföras.
- Mångkulturalism och universalism – att balansera mellan dessa båda synsätt och motverka kulturella fördomar.
- Universella och lokala standarder – att införliva både samhällsomfattande och lokala begrepp av socialt arbete i västerländskt präglade modeller.

Kritik och oro artikuleras inte enbart av västerländska forskare, utan även forskare från Globala Syd anser att det sociala arbetets individualiserade synsätt och metoder är olämpliga att applicera på de sociala problem som finns i deras länder. De anser att det sociala arbetet misslyckas med att behandla och utmana de underliggande strukturerna, särskilt utsatta grupper såsom fattiga, kvinnor, homosexuella och andra diskriminerade grupper (Midgley 2001).

2.2 Globala universella etiska koder och ”The global agenda”

År 2014 beslutade de båda internationella förbunden International Federation of Social Workers (IFSW) och International Association of Schools of Social Work (IASSW) om en reviderad global definition av professionellt socialt arbete (Akademikerförbundet SSR IFSW & IASSW 2014). Definitionen utgår från tre perspektiv: Värderingar, teori och praktik:

Socialt arbete är en praktikbaserad profession och en akademisk disciplin som verkar för social förändring och utveckling, social sammanhållning, skydd och stöd för utsatta, empowerment och frigörelse av människors resurser. Mänskliga rättigheter, social rättvisa, barnets bästa, kollektivt ansvar samt respekt för mångfald är centrala principer för socialt arbete. Med utgångspunkt i teorier för socialt arbete, samhällsvetenskap, humaniora och urfolkens kunskap strävar professionen efter att involvera människor och påverka strukturer, för att möta utmaningar i livet och öka välbefinnandet- (Akademikerförbundet SSR, IFSW & IASSW 2014:3)

Denna definition har använts som policy för många regeringar samt organisationer som är

verksamma inom praktiskt socialt arbete. I definitionen betonas bland annat vikten av att involvera människor för att ”öka välbefinnandet”. Gamble (2013: 675) anknuter till detta när hon diskuterar hur sociala arbetets praktik är utformat för att främja individens välbefinnande och att professionella i socialt arbete anses – utifrån olika styrdokument från FN och IFSW/IASSW – kunna förstå skillnaden av betydelsen i olika kulturer och länder. Gamble framhåller att detta är en komplex fråga och att det inte är lätt att definiera vad professionellt socialt arbete betyder i olika kontexter och kulturer.

En av de mest fundamentala etiska principerna är självbestämmande, som även detta har kritiserats i ett internationellt perspektiv. Healy och Wairire (2014) anser att frågan om självbestämmande kan betraktas utifrån ett individualistiskt perspektiv med utgångspunkt från den västerländska kulturen. Den etiska koden är en uppmaning till individuellt självbestämmande, vilket krockar med många kulturens kollektiva sammansättning. Principen anses ”problematisk” då värderingarna emanerar ur den västerländska kulturen med ideal som frihet, individuellt ansvar och jämställdhet. Diskussioner om dessa värderingar förs på ett internationellt plan, och frågan om begreppets relevans för olika kulturer är fortfarande högst aktuell för internationellt socialt arbete (Midgley 2001).

I mars 2012 antog IFSW, IASSW och ICSW gemensamt vad som kommit att benämnas *the agenda*, The Global Agenda for Social Work and Social Development Commitment to Action. Detta dokument är ytterligare ett försök att utveckla det internationella sociala arbetets profil. Jones och Truell (2012) anser att agendan är designad för att stärka profilen för socialt arbete och för att göra det möjligt för socialarbetare att bidra till policyutveckling. Gray och Webb (2014: 366-366) hävdar att agendan förefaller sträva efter att driva igenom och legitimera socialt arbete och dess kompetens i civilsamhället. De framhåller att stilen och tonen i den globala agendan bygger på en diskurs om att ”socialt arbete kan göra mycket för att bidra till utvecklingen av civilsamhället”. Det som de båda forskarna finner mest slående är hur IFSW, IASSW och ICSW i den globala agendan vill ändra det naturliga fältet för socialt arbete och försöka placera det i en självständig tredje sfär (civilsamhället), skild från staten och marknaden. Civilsamhället framställs oftast som ett alternativ till staten och marknaden (Gray & Webb 2014). I likhet med det antagna dokumentet om globalt socialt arbete, så har även agendan kritiserats inom

forskarvärlden för att den är alltför västerländskt anpassad. Utvecklingen av den globala agendan har dock lett till att olika universitet i det Globala Nord har reflekterat över utbildningens innehåll och mål i det sociala arbetet (Gray & Webb 2014).

Ett flertal forskare som Ghose (2012), Midgley (2001) och Payne och Askeland (2008) är överens om att utbildningen i socialt arbete behöver bli mer internationellt inriktad för att skapa en bredare förståelse och kunskap om det globaliserade sociala arbetet. Midgley (2001) påpekar att dagens studenter inte är tillräckligt exponerade för den internationella kontexten, utan det är den lokala och nationella praktiken som är i fokus. Payne och Askeland (2008) pekar på att om det sociala arbetets utbildning brister i sin postkoloniala analys och sitt internationella perspektiv, så finns det en risk att ett imperialistiskt förhållningsätt fortsätter och reproduceras av socialarbetare som är verksamma internationellt. Dominelli (2010:153) anser att västerländska universitet har valet hur de ska utforma sina utbildningar i socialt arbete och hon hävdar för sin del att utbildningarna bör innefatta en mer jämn fördelning mellan det lokala och internationella fältet. Andra kritiska röster gör gällande att försöken att internationalisera utbildningen inom socialt arbete, har tenderat att främja europeiska och nordamerikanska värderingar, principer och läroplaner (Rankopo & Osei-Hwedie 2011).

2.3 NGO:s position

Som påpekats i avsnitt 2.2 får ofta internationellt socialt arbete kritik för att vara för västerländskt utformat, och detsamma gäller NGO:s från Globala Nord. NGO:s från denna del av världen har oftast mer personella och ekonomiska resurser, vilket kan underminera lokala organisationers existens (Dominelli 2010).

Brumley (2010) belyser i en kunskapsöversikt hur NGO:s kan betraktas, hur perspektiven skiftar från att å ena sidan se dessa organisationer som instrument för att förstärka civilsamhället, som bidrar till att skapa social förändring och stärka marginaliserade grupper, till att å andra sidan anse att deras insatser inte leder till någon hållbar social förändring. Anledningen till det senare är att dessa organisationer är beroende av biståndsmedel, vilket skapar ett beroendeförhållande till antingen staten eller biståndsgivarna. Brumley (2010) anser att det är förenklat att dikotomisera NGO:s utifrån positionerna *motståndare* och *samarbetare*. Hon hävdar att det inte går att betrakta

organisationerna som antingen motståndare eller samarbetsinriktade, utan detta måste ses utifrån den lokala kontext som organisationen befinner sig i och dess målsättningar.

Brumleys slutsats antyder att NGO:s är beroende av den sociopolitiska kontext som de verkar i, både som lokal, nationell och internationell organisation. De måste anpassa sig till den sociopolitiska miljön och överväga vilka mål som de vill uppnå samt vilka de har bäst förutsättningar att lyckas uppnå. Vidare hävdar författaren att hennes resultat visar att NGO:s som sociala aktörer deltar i ett alltmer komplext och sammanlänkat globalt sammanhang. I linje med Brumley (2010) framhåller Waisman, Feinberg och Zamosc (2006) att ett fungerande civilsamhälle är en förutsättning för ett väl fungerande demokratiskt samhälle. I en svag demokrati är även civilsamhället svagt. Civilsamhället är beroende av en stark demokrati, och staten påverkar den roll som civilsamhället kan inta genom att inte tillhandahålla grundläggande rättigheter som t.ex. yttrandefrihet. Staten kan även villkora civilsamhällets existens genom att ge bidrag till vissa organisationer och utestänga och motverka andra, vilket är ett utslag av en klientistisk politik och tradition. Waisman (2006) pekar på att den ekonomiska liberaliseringen har skapat en bifurkationsstat, som delar civilsamhället i två delar: en civil och en oorganiserad pol, där den senare uppvisar en mer passiv och klientistisk sida. Staten kan agera utifrån dessa två poler och behandla den civila polen utefter ett liberalt demokratiskt förhållningsätt medan den oorganiserade polen hanteras utifrån ett korporatistiskt och klientistiskt vis.

Idag står NGO:s inför stora utmaningar – de slits mellan att erhålla stöd från staten eller ställa sig vid sidan av (Brumley 2010). Vid stöd eller uppdrag som emanerar från staten uppstår ett beroendeförhållande mellan stat och NGO vilket skapar ett ifrågasättande av NGO:s självständighet (Martens 2002). Enligt Tvedt (2002) kan NGO:s motta resurser från biståndssystemet, vilket är globalt och från vilket de största internationella NGO:s i större utsträckning får bidrag jämfört med lokala och nationella NGO:s. Under det senaste decenniet har det dock blivit allt vanligare att även lokala och nationella organisationer mottar biståndsmedel, då biståndsländer ”letar” efter nationella organisationer för att placera sina biståndsmedel. Tvedt (2002) pekar på att detta system påverkar organisationerna och deras mål och strategier. För nationella och lokala NGO:s påverkar denna typ av bistånd även relationen till staten och civilsamhället i övrigt. Benessaieh (2011) anser att litteraturen överdriver solidariteten och

fokuserar alldeles för lite på asymmetrin och spänningsförhållandena mellan NGO:s från Globala Syd respektive Nord.

2.4 Sammanfattning

Internationellt socialt arbete utsätts för kritik med anledning av spridningen av det sociala arbetet från Globala Nord till Globala Syd. Grunden till detta är ett västerländskt synsätt och västerländska värderingar, teori och praktik. Många forskare anser att nya modeller, teorier och praktik bör utformas för att skapa ett bättre internationellt socialt arbete. Kritik riktas även mot de internationella organisationerna som International Federation of Social Workers (IFSW), International Association of Schools of Social Work (IASSW) och International Council on Social Welfare (ICSW) vilka enligt aktuell forskning har utvecklat alltför västerländskt producerade definitioner och etiska styrdokument. Även de västerländska utbildningarna får kritik för att vara alltför lokalt och nationellt utformade. Vidare visar forskningen att NGO:s är beroende av den lokala och sociopolitiska kontext i vilken de verkar, och detta gäller såväl på lokal, nationell som internationell nivå. Även biståndsgivare och relation till staten påverkar NGO:s organisering och styrning.

Som denna framställning utvisar är forskningen om internationalisering av socialt arbete begränsad. Av denna anledning är det väsentligt att fylla denna kunskapslucka genom att undersöka synen hos professionella som arbetar i NGO:s inom ramen för internationellt socialt arbete.

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel redovisas studiens teoretiska utgångspunkter. Globaliseringen har skapat nya forum för NGO-världen och dess professionella, därför är det svårt att finna *en* sammanhängande teori som kan förklara mångfalden i dagens globaliserade samhälle (Lyons, Carlsen & Manion 2006: 40). Teorier är till hjälp för att förklara och förstå olika fenomen som framträder i analysarbetet, där studiens komplexitet gör att dessa aspekter inte låter sig analyseras endast utifrån *en* teori.

Studiens forskningsansats och studiens övergripande vetenskapsteoretiska perspektiv är socialkonstruktivism som innebär att individen konstruerar sin verklighet via språket och i interaktion, vilken är beroende av ”tid och rum”. I analysen av empirin används det jag benämner ett *globalt civilsamhälle* som baseras på två teoretiska begrepp: dels Håkan Thörns (1999, 2012) modell om *politisk globalisering*, dels Mary Kaldors (2004) civilsamhälles modeller för aktörskap – *aktivist- och nyliberal modell*. Avslutningsvis kommer postkolonialism användas som en av studiens teorier. Den senare ställer sig kritisk till och gestaltar hur kolonialismen fortsätter fast med andra uttrycksformer. Dessa teoretiska utgångspunkter bidrar sammantaget till att analysera professionellas syn på sin roll och funktion i NGO:s som är verksamma i Chiapas, Mexiko.

3.1 Socialkonstruktivism

Hela studien genomsyras av ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Det senare saknar en entydig och allmängiltig definition och omfattar olika positioner, Den gemensamma nämnaren är dock dess kritiska position mot fenomen och kunskap som vi många gånger tar för givna i de samhällen vi lever i (Burr 2003:3).

Enligt ett socialkonstruktivistiskt perspektiv existerar inte en objektivt grundad kunskap om verkligheten, utan det som individer uppfattar som sin ”verklighet” är socialt konstruerat i social interaktion mellan individer, vilket är motsatsen till ontologisk objektivism enligt vilken exempelvis sociala problem som sådana existerar ”oavsett om någon märker dem, lider av dem

eller definierar dem som problem (Sahlin 2013: 131). Genom dagliga konversationer mellan individer skapas och förmedlas föreställningar och ”sanningar” om den värld vi lever i. Socialkonstruktivister hävdar att det som uppfattas som verkligt i en del av världen inte behöver uppfattas på liknande sätt i en annan del, dvs. kunskapen skapas och är beroende av den kulturella kontext den verkar i och verkligheten som vi uppfattar den är föränderlig och specifik i just sitt sammanhang (Bryman 2011: 37; Burr 2003: 4; Börjesson & Palmblad 2013).

Ett fokus på språket är karaktäristiskt för socialkonstruktivismen. Människans förståelse av världen kommer via språket och det är genom språket som omvärlden konstrueras, via de dagliga interaktionerna (Börjesson & Palmblad 2013: 10). De sociala konstruktionerna är även kopplade till maktstrukturer i samhället, vilket innebär att en analys av konstruktioner kan åskådliggöra vad som är rättfärdigat och inte, samt vad som kan vara acceptabelt att uttrycka eller inte i ett visst samhälle (Burr 2003: 4). I denna studie är socialkonstruktivismen relevant som övergripande teoretiskt perspektiv för att belysa hur informanterna talar om sin roll och funktion som professionella.

Socialkonstruktivister kan dock ha olika ontologiska utgångspunkter. Strikt konstruktivism innebär att *allt* är att se som verklighetskonstruktioner, men en sådan förkastelsedom av alla former av ontologiska antaganden är samtidigt ”frustrerande” (Sahlin 2013: 139). Alternativa former av konstruktivism, pragmatiska medelvägar, har därför utvecklats inom forskarsamhället. Själv utgår jag i denna studie från att vissa fenomen tillfälligtvis kan behandlas som objektivt existerande vilket är en tillämpning av vad Sahlin (2013) benämner för ”provisorisk realism” (ibid: 139f.). Ingrid Sahlin (2013: 140) utvecklar detta begrepp på följande sätt:

En sådan ”provisorisk realism” innebär att man i en enskild fråga *tillfälligt* behandlar vissa fenomen som objektivt existerande medan man undersöker hur de förhåller sig till det problem som fokuseras.

Min socialkonstruktivistiska utgångspunkt baseras således på vissa ontologiska antaganden om verkligheten.

3.2 Ett globalt civilsamhälle

NGO:s eller *non-governmental organizations* är inget nytt fenomen men förutsättningar för framväxten av dessa organisationer är ett resultat av globaliseringen och nyliberalismens framväxt samt demokratins utveckling världen över. Under de senaste decennierna har NGO:s fått mer inflytande både lokalt, nationellt och internationellt (Brumley 2010). Yrkesverksamma i internationellt socialt arbete gör det ofta inom ramen för dessa organisationer. I den akademiska världen råder delade uppfattningar om vilka roller som internationellt yrkesverksamma bör inta i Globala Syd: om professionen i första hand bör sträva efter att hjälpa, arbeta aktivistiskt eller bistå med att utveckla metoder och praktik (Midgley 2001). För att skapa förståelse för NGO:s och professionellas förutsättningar, roller och funktioner underbyggs detta teoretiska ramverk därför av Thörns (1999, 2012) modell om *en politisk globalisering* samt Kaldors (2004) modeller för aktörskap, *aktivist-* respektive *nyliberal* modell. Dessa analytiska begrepp är användbara för att förklara funktionen och rollen som professionella kan inta i internationellt socialt arbete.

3.2.1 Politisk globalisering

Thörn (2012: 223) belyser globaliseringens tre epoker, varav den sista benämns ”den tredje moderniteten”. Denna får sitt genombrott i slutet av 1980-talet och karaktäriseras av en ny form av kolonialism (postkolonialism), en ny form av kapitalism (informationell kapitalism), samt uppkomsten av ett transnationellt världssamhälle. Thörn hävdar att med detta som bakgrund växer politiken fram i ett komplicerat samspel mellan det som var och det som är. Vidare pekar han på att dagens globalisering förändrar betydelsen av internationella system. Det finns mycket som påvisar att nationalstatens grundläggande funktioner har omformats och försvagats i och med globaliseringen, och Thörn benämner denna utveckling för en *politisk globalisering*. Han menar att globaliseringsprocessen har inneburit en försvagning av den nationalstatliga politiken, vilket lett till framväxten av nya former av politiska handlingar som sträcker sig över nationalstatliga gränser. Framväxten av transnationella nätverk i form av exempelvis NGO:s är enligt Thörn (2012) tillika en del av den *politiska globaliseringen*, framväxten av ett globalt politiskt rum. Han hävdar att NGO:s formar en *politisk globalisering underifrån*.

NGO:s är idag transnationella och har transnationella relationer och rör sig i politiska rum både globalt, nationellt och lokalt, vilket gör att dessa organisationer anses vara en del av ett globalt

civilsamhälle. Det civila samhället måste därmed förstås i en global kontext, eftersom organisationerna verkar inom ramen för nationalstaten samtidigt som de på olika vis kan föra fram politiska uppfattningar som ifrågasätter nationalstatens legitimitet. Det globala civilsamhället handlande överskrider det politiska rummets inre gränser. NGO:s befinner sig både utanför och innanför politiska system och institutioner och adresserar även den globala politikens institutioner. Dessa organisationer saknar en motpart, vad Thörn (1999, 2012) benämner en ”global stat”, eftersom dessa NGO:s hamnar både i opposition till nationalstater eller i samarbetsrelationer med stater. Deras handlingsutrymme rör sig i ett spänningsfält mellan två poler, där den ena innebär att *överskrida eller utmana* ramarna i de demokratiska institutionerna och den andra att *inordna* sig inom traditionella och etablerade ramar.

Den förstnämnde polen utmanar ofta folkvalda institutioner genom olika former av vad Thörn (2012: 165) benämner civil olydnad, som han anser kan ses som en av de viktigaste framväxande handlingsformerna i en global värld. Civil olydnad kan äga rum både inom nationalstaten, men även adressera globala motparter, och måste framför allt ses som ett sätt att utvidga den samhälleliga demokratin genom att försöka bredda och skapa nya demokratiska processer. Den kritik som riktas mot civil olydnad tar sikte på att denna handling är odemokratisk, då den åsidosätter spelregler som är fundamentala för demokratin. Civil olydnad är enligt dessa kritiker enbart en legitim handling då den utövas i diktaturer eller i svaga demokratier (Thörn 2012: 166). Håkan Thörn hävdar dock att civil olydnad kan tillskrivas ett flertal olika demokratiska innebörder:

- Försvara demokratiska rättigheter.
- Lyfta fram motsägelser mellan förhållandet i en demokrati och faktisk diskriminering av vissa befolkningsgrupper.
- Influera politiska beslutsprocesser.
- Synliggöra dolda maktförhållanden.
- Skapa nya former av demokratiskt inflytande.

I linje med ovan anser Thörn (2012) att civil olydnad är utomparlamentarisk men inte antiparlamentarisk, eftersom NGO:s kan vända sig till demokratiska institutioner som t.ex.

medlare mellan det civila samhället och staten. Vidare syftar civil olydnad till att utvidga demokratin och skapa debatt eller synliggöra maktförhållanden genom att t.ex. väcka opinion om missförhållanden. Civil olydnad kan också innefatta flera typer av aktioner samtidigt (se ovan). I dagens globala civilsamhälle återfinns nya former av civil olydnad som kan utövas i det globala rummet genom att, t.ex. att lyfta faktisk diskriminering av vissa befolkningsgrupper sker som ett brott mot de universella mänskliga rättigheterna. FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och dess universella värde hänvisar till ett globalt medborgarskap och vilket skapar en grundläggande förutsättning för det globala civila samhällets handlingsutrymme (ibid).

Den *politiska globaliseringen* och framväxten av ett *globalt civilsamhälle* ger en grund för att skapa förståelse för hur professionella kan vara verksamma i NGO:s utanför sina hemländers gränser. Vidare visar den hur den *politiska globaliseringen* och det *globala civilsamhället* påverkar förutsättningarna för NGO:s roll och funktion som opposition till stater eller som samarbetspartner. I vilken del av världspolitikens världar rör de sig och utmanar de stater och det globala samfundet via civil olydnad? Dessa teoretiska begrepp är relevanta för att förstå och förklara hur professionella i NGO:s ser på sin position, vilken betydelse och ansvar som de anser sig ha samt hur de uppfattar sin relation till både nationalstaten och civilsamhället.

3.2.2 Modeller för aktörskap – aktivist- respektive nyliberala modellen

I linje med Thörn (1999, 2012) för Mary Kaldor (2004) en diskussion om civilsamhället och hur det idag är globalt och inte längre ryms inom sina territorialgränser. Kaldor (2004: 17–23) har utvecklat fem modeller för aktörskap för att förklara det civila samhällets aktörskap både historiskt och i nutid. Hon benämner dem *Societas civile*, *Bürgerliche Gesellschaft*, postmoderna, aktivistiska respektive nyliberala modellen. De två förstnämnda är historiska modeller, där *societas civile* innebär att civilsamhället inte är skilt från staten, medan *Bürgerliche Gesellschaft* förklarar hur det civila samhället särskiljs från staten. De tre senare är samtida modeller där den postmoderna avser nationalistiska och fundamentalistiska rörelser, där speciellt nationell och religiös identitet betonas som ett aktörskap i civilsamhället. *Aktivistmodellen* respektive *nyliberala modellen* är de som är relevanta för min studie.

Aktivist- och *nyliberala* modellerna kompletterar Thörns (1999, 2012) resonemang om att NGO:s

handlingsutrymme rör sig i ett spänningsfält mellan två poler. Den *nyliberala modellen* innebär att staten/det globala samfundet kan ge bidrag till och köpa tjänster av organisationen.

Organisationen arbetar med att gå in och stödja individer på områden där staten är inaktiv eller ger bristfälligt stöd. NGO inskränker statens makt och tar även över ett flertal av dess funktioner, vilket innebär att den blir en del av marknaden och kan organisera sig på olika vis. Den bibehåller dock sina mål och värdegrunder. Den *aktivistiska modellen* karaktäriseras av att NGO:s arbetar för att ge röst åt individer på nationell, global och lokal nivå. De organiserar sig själva utan extern politisk styrning och arbetar för att statens makt ska omfördelas och inskränkas för att kunna utvidga de demokratiska fri- och rättigheterna (Kaldor 2004).

I likhet med Thörns (1999, 2012) resonemang kan Kaldors modeller gå in i varandra och inta hybrida former. Organisationerna kan vara både aktivistiska *och* nyliberala på samma sätt som de kan utmana nationalstaten via civil olydnad (aktivistisk) och samtidigt verka inom ramen för nationalstaten. I det globala civilsamhället kan flera stater och institutioner vara involverade i det arbete som NGO:s utför, både som biståndsgivare och som internationell organisation. Vidare påverkar nationalstaten (eller värdstaten) den roll som NGO:s intar, eftersom de är beroende av den sociopolitiska kontext som de verkar i, både som lokal, nationell och internationell organisation.

Kaldors modeller kommer att vara till hjälp i analysen av min empiri, då de kan förklara hur professionella ser på sitt ansvar, handlingsutrymme samt roll och funktion i NGO:s.

3.3 Postkolonialism

Postkolonialism är ingen entydig teori utan utgör ett samlingsbegrepp för olika perspektiv som har det gemensamt att de utgår från en kritisk granskning av makt och dominansförhållanden som kan härledas ur kolonialismens arv och dess fortsatta betydelse i den globala världen. Även om kolonier i historisk mening inte längre finns, så har kolonialismen som fenomen fortfarande inflytande på världsordningen, exempelvis i form av västerländsk dominans av länder och befolkning i Globala Syd. Västerländernas expansion och exploatering har satt sina spår genom att systematiska under- och överordningsrelationer mellan Globala Syd och Nord fortsätter via

geografiska orättvisor, globalisering, kapitalism och neoliberal avtal såsom frihandelsavtal (Landström 2001; Loomba 2006; Young 2001: 64).

Analyser inom postkolonial teori handlar om existerande ojämlikheter mellan kön, klass, religion och etnicitet och möten mellan människor, kulturer och dess effekter. Teoretikerna debatterar kring konstruktionen av begrepp som ”de Andra”, globalisering, arbetsfördelning och mänskliga rättigheter. Vidare analyseras den dominerade västerländska kunskapsproduktionen – både vad gäller en traditionell verklighetsbeskrivning och undervisningens påverkan – samt förhållandet mellan å ena sidan europeisk och västerländsk kunskapsproduktion och å andra sidan de koloniserades kunskap, där de västerländska idéerna anses överlägsna de icke-västerländska (Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn 1999; Landström 2001: 8; Young 2001). Ett begrepp som många gånger kopplas samman med postkolonialism är eurocentrism som innebär att västs synsätt är det normerande. Andra samhällen betraktas utefter denna norm och en ”vi” och ”dom” uppdelning sker, där ”de Andra” kan utvecklas om de tar efter det västerländska samhällets normer (Wikström 2009).

Termen *post* är omdebatterat, då kolonialism inte är något passerat stadium utan endast en fortsättning i andra former (Loomba 2006), samtidigt som betydelsen av ”post” innebär att det koloniala arvet fortsätter i dagens samhälle och där kunskapssynen legitimerar fortsatta maktstrukturer (Eriksson, Eriksson & Thörn 1999).

Postkolonialism är ett så pass brett perspektiv att det är svårt att på ett begränsat utrymme ge en allsidig redogörelse för alla dess aspekter. Jag har här lyft fram det som är grundläggande och av vikt för min studie, dvs. att postkolonial teori kan sägas beskriva hur ojämlika maktstrukturer fortsätter att präglare relationerna mellan Globala Nord och Syd. Teorin är relevant då det är väsentligt att förstå de underliggande makt- och dominansförhållande som många gånger råder mellan Globala Nord och Syd. Det går inte att bortse från de ojämlika koloniala relationerna som fortsätter, och även om det inte sker genom en direkt styrning så tillåts en ekonomisk, kulturell, kunskap och i vissa fall politisk påverkan av vissa länder (Loomba 2006: 7). Perspektivet blir viktigt för att kunna förklara hur professionella i olika NGO:s positionerar sig, vilken betydelse och ansvar de anser sig ha samt hur de talar om relationer.

4. Metod och metodologiska överväganden

I detta kapitel presenteras studiens metod och metodologiska överväganden samt hur arbetsprocessen har genomförts. Kapitlet inleds med en redogörelse för valet av kvalitativ ansats, därefter redovisas semistrukturerad intervju som metod. Vidare redovisas urvalsprocessen och tillvägagångssättet vid insamling av empirin samt hur intervjumaterialet har bearbetats och analyserats. Därefter diskuteras studiens tillförlitlighet. Kapitlet avslutas med en diskussion om förståelse samt de forskningsetiska överväganden som genomsyrar undersökningens olika faser.

4.1 Kvalitativ ansats

Samhällsvetenskapliga förståelseansatser har i huvudsak en kvalitativ utgångspunkt. Detta innebär att fokus är att studera människors uppfattningar och subjektiva upplevelser av sin omgivande verklighet (Aspers 2011). En kvalitativ forskare vill beskriva verkligheten med ord, till skillnad från en kvantitativ som strävar efter orsaksförklaringar med hjälp av en uppsättning av statistiska metoder (ibid.: 34). Föreliggande studie har som syfte att förstå och undersöka professionellas syn på sin roll och funktion i NGO:s i en internationell kontext. Då jag vill skapa en förståelse av hur informanterna resonerar om sin verklighet, så är kvalitativ metod en förutsättning för att kunna besvara studiens övergripande frågeställningar.

I en kvalitativ studie är det vanligt att forskaren arbetar med en induktiv ansats, vilket innebär att forskaren antingen utvecklar ny teori (enligt *grounded theory*) baserat på empirin eller låter empirin styra valet av befintliga teorier. I denna studie har jag dock utgått från ett abduktivt förhållningsätt, vilket innebär ett ständigt växelspel mellan teori och empiri, att inte låta teorin vara styrande utan närvarande, och vid analysen av empirin koppla till de teoretiska utgångspunkterna. Analysnivåernas inbördes förhållande framgår av figuren nedan.

	Deduktion	Induktion	Abduktion
Teori/ Djupstruktur			
Empiriska regelbundenheter / Ytstruktur			
Empiri			

Källa: Alvesson och Sköldberg 1994 s. 45.

Valet av abduktion som vetenskapsteoretisk ansats motiveras med att denna underlättar arbetet med att identifiera teman som i sin tur kan förklaras utifrån teoretiska utgångspunkter och vice versa (Alvesson & Sköldberg 1994).

4.2 Datainsamlingsmetod

Insamlingen av empirin har skett via kvalitativa face-to-face-intervjuer. Intervjuformen är lämplig för att få en fördjupad kunskap om respondenternas subjektiva uppfattningar, tankar och känslor rörande deras sociala verklighet (Silverman 2011). Kännetecknande för denna intervjuform är att den är samtalsliknande där respondentens berättelse är ett resultat av den interaktion och det samspel som uppstår mellan intervjuare och respondent under intervjun (Kvale & Brinkmann 2009: 32). En konstruktionistisk utgångspunkt är att data inte enbart samlas in utan snarare produceras av forskare och beforskade (Silverman 2011). Redan mot denna bakgrund är det inte relevant att använda sig av det positivistiskt laddade ”reliabilitet” när studiens kvalitet ska bedömas och värderas, eftersom en hög reliabilitet förutsätts innebära att undersökningen ska uppvisa samma resultat vid upprepade ”mätningar”, helt oberoende av vem som har genomfört studien. Berättelsen kan med andra ord ges ett annat innehåll vid en annan tidpunkt och/eller med en annan intervjuare (se avsnitt 4.6 för vidare diskussion om studiens tillförlitlighet).

Jag har använt mig av semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att jag utformat en intervjuguide med på förhand formulerade huvudfrågor, men som lämnar fältet öppet för följdfrågor samtidigt som informanten ges stort utrymme att utveckla sina svar. Intervjuguiden ger möjlighet till en större grad av jämförbarhet mellan intervjuerna, till skillnad från vad fallet är vid en ostrukturerad intervju (Bryman 2011).

4.3 Urvalsförfarande

Urvalsförfarandet vid en kvalitativ intervjustudie skiljer sig på ett avgörande sätt från vad som gäller vid en kvantitativ undersökning. I en kvalitativ intervjustudie är syftet inte att få till stånd ett representativt och slumpmässigt urval, utan istället att göra ett målinriktat urval av respondenter, vilka inbördes bör ha skilda erfarenheter och bakgrund, samt vanligtvis vara i olika åldrar och bestå av både män och kvinnor. Därigenom är förutsättningarna goda för att resultatet av studien ska spegla olika synsätt och erfarenheter hos intervjupersonerna. Antalet forskningspersoner uppgår totalt till sex och antalet hade naturligtvis kunnat vara fler, men den tid som står buds i arbetet med en masteruppsats är alltför begränsad för att kunna tänka i termer av empirisk mättnad (enligt grounded theory).

I en studie där företrädare för olika organisationer ingår som forskningspersoner inleds ofta med att forskaren gör ett urval av organisationer (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne 2011: 42). De inklusionskriterier som varit styrande var att informanterna skulle komma från ett land som ingår i Globala Nord, ha en akademisk utbildning, vara anställda i en NGO som bedriver ett professionellt socialt arbete i Chiapas. Berörd NGO kunde vara både lokal, nationell eller internationell.

Utifrån dessa kriterier sökte jag på plats i Chiapas efter lämpliga organisationer, både via internet och genom personliga kontakter i Chiapas. Att på detta sätt ta hjälp av kontakter kan liknas vid ”snöbollsurval”, vilket mer konkret innebär att forskaren i kontakt med en eller några få informanter får tips om ytterligare respondenter som skulle kunna ingå i studien, i mitt fall andra relevanta NGO:s och informanter (Bryman 2011: 196). Jag förtecknade på en lista olika organisationer som svarade mot inklusionskriterierna. Jag inledde med att kontakta fyra organisationer. I de flesta fallen tog jag kontakt direkt med de presumtiva respondenterna som jag

var intresserad av att intervjua. Jag informerade om studiens syfte både vid personliga sammanträffanden men framför allt via mailkonversationer. Efter en inledande kontakt bifogade jag ett informationsbrev (bilaga 2). Brevet informerade inte bara om studiens syfte, utan även om undersökningens etiska forskningsprinciper. De tillfrågades betänketid var i flertalet fall relativt utdragen. En av de tillfrågade organisationerna svarade inte alls på min förfrågan. Flertalet svarade att de kunde ställa upp och responsen var god, men många framförde att de hade tidsbrist och därför föredrog att bli intervjuade längre fram i tiden. Relativt snabbt insåg jag att det skulle bli svårt att få tillträde till två informanter från samma organisation, varför jag i nästa fas kontaktade ytterligare tre organisationer.

Förklaringen till NGO:s reaktioner i det första kontakttillfället kan vara att dessa medarbetare har en stor arbetsbörda och med långa arbetsdagar från måndag t.o.m. lördag, vilket bidrog till att de hade svårt att medverka på grund av tidsbrist, i varje fall inom den tidsrymd då intervjuerna skulle genomföras. Överlag innebar det att jag tvingades vara väldigt flexibel för att kunna rekrytera forskningspersoner till undersökningen. Processen drog ut på tiden eftersom det inte gick att arrangera intervjuerna i en tät följd. Totalt genomfördes sex intervjuer, därav med två respondenter från samma organisation.

4.3.1 Presentation av respondenter och NGO:s

I detta avsnitt redogör jag för informanterna och organisationerna i vilka de är verksamma. Samtliga respondenter och tillhörande NGO:s har aidentifierats, för att säkra anonymiteten för intervjupersonerna samt NGO:s så har jag valt att presentera dem tillsammans. I studien har jag valt att inte ge intervjupersonerna fiktiva namn, utan istället benämns de Intervjuperson 1 (Ip-1) osv.

Intervjupersonerna är fem kvinnor och en man från norra Europa, två är under 30 och de övriga fyra är mellan 36 till 44 år gamla. De har skilda erfarenheter och bakgrund, mellan ett års erfarenhet av internationellt socialt arbete till fjorton år. Två av informanterna har tidigare arbetat statligt i Mexiko, resterande har uteslutande arbetat i NGO:s. Två av informanterna arbetar i samma NGO och de övriga i olika. Fyra av informanterna verkar i organisationer som arbetar

med grund i de mänskliga rättigheterna, en inom området ekologisk utveckling (miljö) och den sista inom utbildning och utveckling. Nedan presenteras organisationerna generellt.

NGO ett arbetar för ekologisk utveckling. Organisationen finns i ett flertal länder, däribland i olika länder i Latinamerika. Organisation arbetar främst med *empowering* av ursprungsbefolkningars lokalsamhällen i syfte att bevara regnskogen.

NGO två inriktar sig på utbildning och utveckling genom olika metoder för barn och ungdomar samt deras föräldrar i de fattigaste utkanterna av San Cristobal de las Casas. Organisationen bildades i San Cristobal de las Casas för 10 år sedan och har idag cirka 20 anställda, av vilka flertalet är mexikaner.

Organisation tre är relativt liten men verkar i flera latinamerikanska länder. Organisationen har verkat i Chiapas sedan många år tillbaka och har endast internationellt anställda. Organisationen inriktar sig på arbete med grund i mänskliga rättigheter. Denna NGO arbetar med vad som benämns internationell medföljning, dvs. man medföljer fysiskt personer eller organisationer samt för en dialog med staten Mexiko i såväl preventivt- som påverkanssyfte.

Organisation fyra är en nationell NGO som verkar över hela Mexiko men som framför allt har fokus på regionen Chiapas. Organisationen har två internationellt anställda. Organisationen arbetar framför allt med fredlig omvandling av sociala konflikter, ofta tillsammans med andra sociala rörelser samt lokalsamhällen. Nämnt organisationen främjar även dialogen mellan olika politiska och sociala aktörer som är involverade i sociala konflikter.

NGO fem arbetar med migranter från framför allt Centralamerika som uppsöker organisationen som en av de första anhalterna i Mexiko. Organisationen arbetar utifrån verksamhetsområdena *humanitär assistens*, *mänskliga rättigheter* och *strukturell förändring*, vilket innebär ett arbete med att sätta press på staten Mexiko.

4.4 Intervjuernas genomförande

Studiens intervjuguide utformades utefter teman med grund i tidigare forskning, forskningsproblemet och min egen kännedom om den lokala kontexten. Intervjuguiden (bilaga 1) bestod av inledande frågor och fem efterföljande teman med ett antal underliggande frågor. Informanterna gavs under intervjuerna möjlighet att fritt besvara dessa med egna ord vilket innebar att jag behövde vara flexibel och ha beredskap att improvisera och exempelvis i några fall omformulera eller avstå från att ställa vissa frågor, eftersom de redan hade berörts i ett tidigare skede under intervjuens gång samt ställa relevanta följdfrågor.

Intervjuerna förlades till en plats som informanten själv hade föreslagit för att de skulle känna sig bekväma i den miljön där jag intervjuade dem. Efter att ha genomfört de första två intervjuerna insåg jag att jag behövde lägga till ett par frågor i intervjuguiden som jag fann relevanta för studien och som saknades i den ursprungliga intervjuguiden, vilket innebar att de nästkommande intervjuerna innehöll ytterligare fyra frågor. Dessa frågor ställdes vid ett senare tillfälle till de första två informanterna. Vidare ändrades frågornas inbördes ordningsföljd ett flertal gånger.

Intervjuerna pågick 1–2 timmar. Informanterna fick välja vilket språk som de ville låta sig intervjuas på då jag behärskar alla tre flytande, vilket inneburit att intervjuerna har utförts på engelska, spanska och svenska. En av intervjuerna genomfördes via Skype, då informanten inte skulle vara på plats under en längre period i Chiapas. Under intervjun spelades samtalet in, vilket innebar att jag senare kunde gå tillbaka och lyssna igenom och transkribera intervjun. Övriga intervjuer spelades in via min mobiltelefon. Samtliga respondenter informerades om att materialet skulle behandlas konfidentiellt och med diskretion. Dessa utfästelser är av stor vikt i Mexiko, då människor som arbetar med socialt arbete och framför allt mänskliga rättigheter har ett annat säkerhetsperspektiv än i många västerländska länder.

Efter varje intervju transkriberades materialet, både för att ha intervjun färsk i minnet men även för att få idéer och tankar för att eventuellt justera intervjuguiden inför nästkommande intervju. Transkriberingen har gjorts ordagrant för att inte missa viktiga inslag, det underförstådda eller det som kan tas för givet (Kvale & Brinkmann 2009: 197).

Det är av vikt att vara medveten om den eventuella maktobalans som kan uppstå i en intervju-situation, dvs. att intervjuaren kan projicera svaren med sitt kroppsspråk, reaktioner och ledande frågor och att det är intervjuaren som styr intervjun genom sina frågor. Detta är något som jag varit väl medveten om. Jag var därför mån om att inte pådyvla informanterna mina åsikter i specifika frågor som uppkom under intervjun, utan att istället agera respektfullt och vara aktiv under intervjun genom att vara uppmärksam och intresserad (Kvale & Brinkmann 2009). När intervjuerna genomförs på olika språk är det viktigt att vara medveten om den kulturella skillnad och missförstånd som kan uppstå i språkligt hänseende. Ett jakande svar som är en affirmation i Sverige behöver exempelvis inte ha samma innebörd i andra kulturer. Detta är något som jag som forskare har kommit att uppmärksamma inför och under varje intervju (Kvale & Brinkmann 2009: 188, 160).

4.5 Analysmetod

För att analysera, bearbeta och organisera intervjumaterialet har jag genomfört en kvalitativ innehållsanalys. Den kvalitativa innehållsanalysen är en form av tematisk analys som syftar till att beskriva och tolka textinnehåll. I kvalitativ innehållsanalys baseras tolkningen på dels intervjuernas innehåll, dels vad innehållet handlar om, vad som faktiskt sägs i intervjun, men utan att ta detta okritiskt för givet på grund av det socialkonstruktivistiska perspektivet (Lindgren 2011).

Den viktiga frågan i analysen är vad informanterna förmedlar, hur de resonerar och framställer sin roll och funktion. I arbetet med att analysera materialet började jag med att läsa igenom intervjuutskriften ett flertal gånger för att identifiera *vad* som sägs. Vidare analyserade jag *hur* det sägs? Finns det en underliggande mening eller tvekan i det som sägs? Med detta som bakgrund plockade jag ut meningsbärande enheter som symboliserar en meningsbärande del av texten (Lindgren 2011). Dessa utgjorde grunden för den kommande analysen och kodades i underkategorier/teman utefter vad och hur det sades. Jag gick vidare med att koda underkategorierna och föra samman de till likartade kategorier med liknande innehåll. Dessa kategorier fördes vidare samman till tre huvudteman som speglar materialet och studiens frågeställningar. En redogörelse för hur underkategorier, kategorier och teman tagits fram återfinns som texttabell i bilaga 3.

De meningsbärande enheterna kom att kondenseras ner till citat som presenteras i kapitel 5 i syfte att ge röst åt de respondenter som intervjuats och för att läsarna själva ska kunna bilda sig en uppfattning om min tolkning.

4.5 Förförståelse och forskarrollen

I en tolkande ansats är en grundtanke att vi alltid förstår något mot bakgrund av givna förutsättningar, vi möter aldrig fältet helt förutsättningslös, dvs. vi går inte in i ett fält *tabula rasa*. Det är vår förförståelse som ger en undersökning riktning och kontexten bör kännas till för att kunna förstås och tolkas på ett adekvat sätt. Förförståelse är därför ett nödvändigt villkor för att förståelse överhuvud taget ska vara möjligt (Gilje & Grimen 1996; Fangen 2011). Samtidigt är det viktigt att förmedla sin förförståelse av det fenomen som ska beforskas om förförståelsen kan tänkas *påverka* undersökningen i något avseende, medvetet eller omedvetet. Hänsyn måste även tas till aktörernas konstruktion av sin verklighet och att forskaren i interaktionen är medskapare av respondenternas berättelser (Aspers 2011: 38f.). Genom att synliggöra dessa tidigare erfarenheter och kunskap kan jag skapa större transparens och öka studiens trovärdighet (Patton 2002: 566).

När en fältbaserad studie genomförs i en annan kontext, eller i en främmande kultur – vilket inte alltid behöver betyda ett annat land även om så är fallet i denna studie – kan det vara viktigt att inleda med en förstudie för att få nödvändig kunskap, lära sig tekniska formaliteter och språkliga aspekter (Aspers 2011: 79). Normalt är vår förgivettagna kunskap baserad i den snäva värld och kultur som vi lever i, vilket innebär att när en studie genomförs i en annan kontext kan man lättare missa relevanta aspekter som är viktiga att beakta. I mitt fall har jag ett flertal gånger återvänt till Chiapas och utförde där förarbetet till uppsatsen – i form av en preliminär forskningsplan – vilket har hjälpt mig att successivt ta del av ny kunskap. Jag var även förberedd på att intervjuerna kunde komma att hållas på tre språk, spanska, engelska och svenska.

Ett flertal författare lyfter fram vikten av att inte *go native*, vilket innebär att inte vara alltför insatt eller fångad av en kontext eller ämne så att man förlorar den vetenskapliga distansen till sin studie. Att till viss del *go native* kan dock vara en fördel bara man inte mister ett kritiskt

perspektiv (Lalander 2011: 97). Jag anser inte att jag har *gone native* på ett sätt som skulle äventyra min kritiska forskarblick. Även om jag besitter relativt mycket kunskap om Chiapas både vad gäller sociopolitiska, ekonomiska, historiska och kulturella förhållanden, så har denna kunskap snarare varit till en fördel i arbetet med masteruppsatsen. Min fördjupade kunskap om kontexten har hjälpt mig att ställa adekvata och relevanta frågor till intervjupersonen samt gjort det möjligt för mig att ”hänga med” i speciella uttryck och namn på institutioner som nämndes i intervjusituationerna. Hade jag inte haft denna bakgrundskunskap hade det varit svårt för mig att få grepp om min empiri och att ställa ”rätt” frågor.

4.6 Tillförlitlighet

Patton (2002: 566) lyfter fram vikten av att som forskare vara kritisk mot sina metodologiska val. I detta avsnitt diskuterar och reflekterar jag därför kring mina metodval och hur de kan påverka utfallet. Reliabilitet och validitet är omdiskuterade begrepp inom kvalitativ forskning, och många metodforskare anser att dessa positivistiskt laddade begrepp är en spegling av en kvantitativ forskningstradition (se vidare avsnitt 4.2). Mot den bakgrunden har vissa metodforskare lyft fram andra kvalitetskriterier i samband med kvalitativt inriktad forskning (Jacobsson 2008).

Bryman (2011: 52) redogör för Lincoln och Gubas (1985) alternativa bedömningsformer för en kvalitativ studie, där det övergripande kvalitetskriteriet benämns tillförlitlighet. Detta kan i sin tur brytas ned i underkriterierna *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *konfirmerbarhet* (Bryman 2011: 52). I min egen studie har jag tillämpat dessa kriterier på följande sätt:

Trovärdighet innebär att forskaren noggrant redogör för alla steg samt brister i undersökningsprocessen, dvs. hur sannolika resultaten är, och om jag lyckats undersöka det studien var avsedd för att beskriva (Bryman 2011: 52). Detta kan uppnås genom att forskaren iakttar ett transparent förhållningssätt, så att studien är möjlig att kritiseras och diskuteras. Detta har jag eftersträvat i hela studien men framför allt genom att noggrant redogöra för mina metodologiska val i kapitel 4. Studiens trovärdighet kan även kopplas till analysen av materialet. Det är av stor vikt hur de meningsbärande enheterna har valts ut och kategoriserats i underteman och huvudteman. Det är väsentligt att dessa representerar materialet, vilket jag försökt visa genom att klargöra

analysprocessen i avsnitt 4.5. Studiens trovärdighet förstärks genom att i resultat- och analysdelen (kapitel 5) återge illustrativa eller ”talande” citat ur intervjuerna.

Överförbarhet behandlar huruvida resultatet går att överföra till en annan kontext. Även om det i en kvalitativ studie inte är aktuellt eller ens möjligt att uppnå statistisk generaliserbarhet, så kan mina resultat eventuellt ändå ligga till grund för generella teorier (s.k. *analytisk* generaliserbarhet; Kvale & Brinkmann 2009) som kan tillämpas även med avseende på andra regioner eller länder i t.ex. Latinamerika där NGO:s är verksamma.

Pålitlighet motsvarar reliabilitet i en kvantitativ studie, men att replikera resultatet från denna studie är inte möjligt. Studien är kontextbunden och forskaren och respondenten har skapat en gemensam berättelse som inte låter sig upprepas. Studiens pålitlighet påverkas om forskaren har ett granskande och kritiskt synsätt och redogör för studiens olika faser (Fejes & Thornberg 2009: 221). Jag har i detta kapitel grundligt redovisat studiens olika faser och hur de har genomförts. Detta gör det möjligt att i efterhand granska kvaliteten på studien. Min handledare har också följt arbetet under forskningsprocessen – alltifrån det att jag för 1,5 år sedan påbörjade arbetet med forskningsplanen – och han har således haft en kritiskt granskande funktion.

Att styrka och konfirmera innebär att forskaren ”utifrån insikten att det inte går att få någon fullständig objektivitet i samhällelig forskning” likväl vidtar olika processer för att på så sätt ”säkerställa att forskaren agerat i god tro” (Bryman 2011: 355). Viktigt i detta sammanhang är att forskaren agerar i enlighet med god forskningssed, vilket Vetenskapsrådet i sin skrift *God forskningssed* (2011) sammanfattar med ärlighet, öppenhet, ordningsamhet, hänsynfullhet och objektivitet. Forskaren får exempelvis inte medvetet låta ”personliga värderingar eller teoretisk inriktning påverka utförandet av och slutsatserna från en undersökning” (Bryman 2011: 43). Dessa aspekter har jag beaktat på olika sätt genom forskningsprocessen: dels i min redogörelse om förståelse, dels genom att försöka ha en hög medvetenhet om vikten av att iaktta en god forskningssed.

4.7 Forskningsetiska överväganden

Etiska överväganden är något som ska genomsyra hela forskningsprocessen, allt från planeringen och designen av studien till den slutgiltiga rapporten (Kvale & Brinkmann 2009: 78f.). Målet att kunna förmedla ny kunskap måste vägas mot individskyddet och dess underliggande principer, vilket innebär att forskningspersonerna inte får drabbas av någon avsiktlig skada. Detta är något som jag har haft i åtanke och beaktat under studiens gång: vilka ska intervjuas och i vilket syfte, hur jag ska få access till dessa informanter och kan studien komma att påverka deras personliga och yrkesmässiga förhållanden, och hur ska jag garantera att informanterna inte känner sig feltolkade?

För att uppnå detta har jag utgått från Vetenskapsrådets (u.å) forskningsetiska principer om information-, samtycke-, konfidentialitet- och nyttjandekraven. I det följande redogör jag kortfattat hur dessa forskningsetiska principer har applicerats på forskningsprocessen:

Informations- och samtyckeskraven. Respondenterna har informerats om studiens syfte och de forskningsetiska principerna som är styrande för undersökningen. Via ett informationsbrev och muntlig information klargjordes att intervjupersonernas medverkan förutsatte deras informerade samtycke. Av informationsbrevet (bilaga 2) framgår att informanten när som helst har rätt att avbryta sin medverkan och att studien kommer att publiceras av Lunds universitet och på svenska, vilket för många i min studie är en fördel då de inte riskerar att eventuella kollegor, civilsamhället eller staten Mexiko kommer ta del av studien.

Konfidentialitetskravet. Jag har reflekterat mycket kring om även NGO:s skulle aidentifieras, förutom respondenterna, och kom till att så skulle ske för att till fullo kunna uppfylla individskyddsprincipen. Berörda NGO:s och forskningspersoner som ingår i studien har presenterats i allmänna termer för att undvika risken för att de ska kunna identifieras. Jag valde att återkoppla delar av materialet till de svensktalande intervjupersonerna, framför allt beträffande presentationen av respondenter och NGO:s, för att få deras godkännande och acceptans och därmed kunna försäkra mig om att anonymitetskravet var uppfyllt. Alla citat har översatts till svenska för att aidentifiera informanterna, eftersom intervjuerna har hållits på tre språk.

Informanterna har även informerats om *Nyttjandekravet* och dess innebörd (Vetenskapsrådet u.å.). En god forskningsetik förutsätter att forskaren gör en avvägning mellan ”nytta och risk/skada” så att man utesluter eller minimerar eventuell skada eller obehag som kan uppkomma som en följd av att forskningspersonerna deltar i undersökningen. Även om jag enbart har intervjuat professionella och inte t.ex. ursprungsbefolkningen, så utesluter detta inte att professionellas uttalanden kan medföra konsekvenser för dem själva, framför allt om de pratar kritiskt om sitt och organisationens arbete. Kvale & Brinkmann (2009: 89) påpekar att forskaren bör utgå från principen att ”göra gott”, och att risken för informanten att lida skada ska vara så liten som möjligt. Därför har det varit av stor vikt för mig att reflektera kring hur informanternas svar kan komma påverka dem och deras arbetssituation. Anonymiseringen och det konfidentiella kravet har därför haft betydelse när jag har skrivit resultat- och analysdelen i kapitel 5.

5. Resultat och analys

I detta kapitel kommer jag att redogöra för studiens resultat och analys av de sex genomförda intervjuerna. Resultaten kommer att redovisas med hjälp av relativt många citat från intervjuerna och analyseras mot studiens teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. Alla citat har översatts till svenska och varsamt redigerats för att underlätta läsbarheten. I citaten har jag använt tecknet /.../ vilket markerar utesluten passage i citatet. För närmare presentation av informanterna, se avsnitt 4.3.1.

Kapitlet inleds med tema 1 som benämns *Förutsättningar* och som belyser professionellas bakgrund samt deras uppfattning om sina förutsättningar för sin egen del i Chiapas och för organisationens del hos vilken de är anställda. Andra temat, *Självständighet kontra beroende*, berör relationer till olika aktörer och deras påverkan på respondenternas arbete. Det tredje temat, *Möjligheter och begränsningar*, belyser respondenternas syn på arbetets legitimitet, vad de anser sig kunna påverka och utföra. Dessa tre teman avser att på olika sätt besvara studiens frågeställningar.

5.1 Förutsättningar

Temat handlar om professionellas presentation av arbetet i sin NGO sin egen och position som framställs i två underkategorier; *Omständigheter och utmaningar* och *aktivism kontra inordning*. *Omständigheter och utmaningar* belyser på vilka grunder som gör att de är verksamma i Mexiko. Vidare vad som påverkar vad de anser sig kunna och inte kunna göra samt vilka erfarenheter som ligger till grund för hur de pratar om sin position som professionell i berörd NGO. *Aktivism kontra inordning* belyser informanternas uppfattning om möjligheten att agera aktivistiskt i Chiapas.

5.1.1 Omständigheter och utmaningar

De erfarenheter informanterna förmedlar skapar en förutsättning för deras positionering. Alla respondenterna framhåller att det internationella volontärbetet har banat vägen för en internationell karriär. IP-4 berättar om ”volontärbete i en organisation som jobbar med

mänskliga rättigheter / ... / och efter det som fredsobservatör i olika samhällen”. Jag tolkar det som att för vissa av informanterna så ses volontärarbetet som en inkörsport för att kunna verka internationellt. I samband med volontärarbetet möter de en ny kultur, vad jag skulle benämna *biståndskulturen*. De interagerar med andra människor som ingår i denna kultur och blir en del av detta sammanhang. Informanternas verklighetsbild formas i sociala interaktioner och samtal med andra som är en del av biståndsvärlden. Som skapar en bild av vem man är som en god NGO arbetare. Nästintill alla informanter förklarar att de kan verka i landet tack vare ratificerade konventioner, exempelvis de universella mänskliga rättigheterna och social rättvisa:

Hur ska man säga, vi utgår från internationell humanitär rätt och FN:s stadga, att man har rätt att organisera sig, yttrandefrihet och att man har rätt att arbeta för mänskliga rättigheter, arbete som mänskliga rättighetsförsvare. Och att oavsett vem en person är, även om det är en dömd brottsling, papperslös eller medborgare, så har alla människor mänskliga rättigheter som är okränkbara. (IP-6)

Dessa uttalanden är i linje med vad som nämns i kapitel 2 i avsnittet om mänskliga rättigheter och social rättvisa. Tillkomsten av FN:s konvention om mänskliga rättigheter (1948) och barnkonventionen (1989) åstadkom enligt respondenterna en grund för det internationella arbetet som enligt dem själva motiverar deras biståndsarbete. Konventionerna anses okränkbara och står över nationell rätt. Några av informanterna berör även de postkoloniala strukturerna:

Precis, varför vi får vara här och göra det arbetet vi gör. Dels genom att man får jobba med mänskliga rättigheter var som helst genom att vi är internationella. Alltså, där kan man ju använda sig av det rasistiska globala systemet. Vi är viktigare än nationella och än lokala organisationer. Och vår närvaro gör en skillnad för att mexikanska staten vill bete sig inför omvärldens ögon, så att vi har något att tillföra. (IP-3)

Min tolkning är att de professionella även kan verka i Chiapas som en följd av postkoloniala strukturer. Globala Nords överordningsposition med koppling till globaliseringens inverkan skapar förutsättningar för informanterna att verka utanför sina egna nationalstatsgränser. På samma grunder kan de förändrade strukturerna för det civila samhället skapat utrymme för

professionella att verka i Chiapas, då NGO:s till sin karaktär idag är transnationella, en del av ett globalt civilsamhälle (Thörn 2012).

Citatet av IP-3 illustrerar komplexiteten med den postkoloniala ordningen, som skapar arbetstillfällen för individer från Globala Nord i Globala Syd och som också tillåter en internationell biståndsarbetare eller NGO att bli viktigare än en nationell eller lokal organisation. Det maktförhållande som existerar upprätthålls både i Globala Nord och Globala Syd. Globala Syd legitimerar att internationella biståndsarbetare verkar och tar anställning i Globala Syd och därigenom upprätthålls den postkoloniala ordningen. De yrkesverksamma själva tycks vara medvetna om att de ingår som en del av en orättvis världsordning. De systematiska under- och överordningsrelationerna förefaller vara så djupt rotade att ”de Andra” kan utvecklas efter det västerländska samhällets normer (Wikström 2009) och legitimeras genom arbetet för att främja mänskliga rättigheter.

Kopplat till den postkoloniala ordningen pratar informanterna om att den akademiska utbildningen brister vad gäller internationell inriktning. Respondenterna pekar framför allt på att utbildningen inte är tillräckligt praktisknära, men även hur världen utanför den västerländska sfären är beskaffad. Mycket av utbildningen anses vara ensidigt fokuserad på nationella förhållanden. Denna iakttagelse gäller oavsett hur lång erfarenhet som respondenterna har av internationellt socialt arbete. Det anses att utbildningen inte har förmedlat ett internationellt perspektiv, vilket är i linje med den postkoloniala teorins förklaring att den västerländska kunskapsproduktionen anses vara överlägsen kunskapen från Globala Syd:

.../ om man tittar på hur internationellt arbete ser ut särskilt inom utbildning, så ser man att universiteten håller sig mycket mer till västvärlden även om de är Japan. Eller så är det mycket mer väst, men hela Afrika och stora delar av Latinamerika har ju täckts på ett helt annat sätt av folkskolevärlden .../. (IP-3)

Även åtskilliga forskare anser att utbildningen i socialt arbete behöver få en mer internationell prägel för att inte reproducera postkoloniala strukturer (t.ex. Ghose 2012; Midgley 2001; Payne & Askeland 2008). Diskursen kring utbildning symboliserar den västerländska

kunskapsproduktionens dominans som skapar förutsättningar för hur informanterna pratar kring sin position.

Framför allt anser informanterna att det finns många utmaningar med arbetet i en NGO, vilket påverkar deras roll och funktion i organisationen. Den sociopolitiska kontexten är en aspekt som flertalet av respondenterna lyfter fram som en utmaning, eftersom den ger en ram inom vilken de kan utföra sitt arbete. IP-1 förklarar, att ”om du inte anpassar arbetet till den sociopolitiska kontexten så fungerar inte arbetet alls”. Förutom att hänvisa till styrdokument för de mänskliga rättigheterna motiverar informanterna sin närvaro i Mexiko med befolkningens sociala levnadsvillkor i vid bemärkelse eller den ”socialpolitiska kontexten”. Brumley (2010) har påpekat, att civilsamhället måste överväga vilka mål som har bäst förutsättningar att uppnås utifrån den socialpolitiska kontexten i det aktuella landet eller regionen. Detta resonemang kan exemplifieras med följande citat av IP-3:

En utmaning är att många av de här storskaliga ekonomiska projekten genomförs utav företag. Och företag har inget ansvar för mänskliga rättigheter och att dem ska efterlevas, de kan inte heller göra mänskliga rättighetsbrott utan det är bara stater som är ansvariga och kan göra mänskliga rättighetsbrott /.../. Det är ett stort bekymmer. Det är ett stort bekymmer att staten agerar genom andra att dem inte alltid agerar i kraft av sig själva. Om det är militär eller polis eller andra tjänstemän som jobbar för staten, då är det ju väldigt tydligt vad det är som händer. Men när man börjar använda sig av andra grupper och splittrar samhällen då är det mycket svårare att se vart konflikten kommer ifrån /.../. Ett annat problem är ju att det är svårt att se den organiserade brottligheten, hur man ska förhålla sig till den organiserade brottligheten om man ska se den som den påverkar eller inte, hur närstående den är statliga aktörer på olika nivåer /.../.

Citatet kan tolkas som att de professionella är fria men ändå bundna – fria i sitt åtagande men bundna av den miljö som de verkar i. Majoriteten av informanterna arbetar i organisationer som är verksamma inom området för mänskliga rättigheter. Av empirin framgår tydligt att de påverkas starkt av denna inriktning. Eller som IP-3 säger: ”det är ett stort bekymmer”. I linje med Waisman, Feinberg och Zamosc (2006) forskning om statens agerande mot det civila samhället samt utifrån informanternas utsagor, så tycks Mexiko som stat agera korporativistiskt och klientistiskt vilket påverkar informanternas positionering och deras handlingsutrymme.

Styrningsrationaliteten och relationen mellan att styras och styra sig själv är tydlig, eftersom professionella framställer sig som villiga och tvungna att handla beroende på den aktuella situationen i regionen, vilket innebär att de anpassar sitt sätt att arbeta efter vad som framstår som acceptabelt för staten Mexiko:

Det beror ju på vilket område NGO:n är verksam i, men just i området jag är verksam i är att det kan vara direkt farligt. Vi motverkar organiserad brottslighet, i området där vi är så vet vi att det finns *maras* [kriminella gäng]. Vi vet också att regeringen nästan är helt emot oss, de låter oss göra det vi gör för att de måste låta oss göra det för det skulle vara helt emot internationella lagar annars. (IP-5)

IP-1 och IP-2 som arbetar inom andra områden säger sig inte i samma grad bli påverkade av denna osunda miljö. IP-2 förklarar, att jag skulle säga det kapitalistiska systemet och vad hela det värdesystemet innebär”. Enligt informanten är det kapitalistiska systemet en utmaning, som är en följd av den nyliberala politiken. Detta är i linje med Waisman, Feinberg och Zamosc (2006) resonemang att när staten inte ser NGO:n som ett hot mot ekonomiska intressen så behandlas organisationerna utifrån ett liberalt demokratiskt förhållningssätt.

5.1.2 Aktivism kontra inordning

Alla informanterna anser sig utföra ett aktivistiskt arbete, vilket IP-4 beskriver på följande sätt:

Ja, livet i organisationen och arbetet är aktivistiskt, men inte jobbet med den institutionella förbättringen och administrationen. Jag skulle ändå placera mig mer på den aktivistiska sidan / ... /.

Återigen är det framför allt respondenterna som arbetar inom fältet för mänskliga rättigheter som placerar sig i den aktivistiska fällan, även om det förkommer en tvekan i deras sätt att prata om detta. IP-4 anser att arbetet är aktivistiskt, även om inte alla delar är det. ”Jag skulle ändå placera mig mer på den aktivistiska sidan”. Att vara aktivistisk kan ses som en konstruktion av den internationella biståndsarbetaren. Samtidigt kan med Thörns (2012) resonemang om att *inordna* sig respektive att *utmana* staten ge en bild av synen på sin aktivism. Informanten kan i vissa avseenden *utmana* via civil olydnad och på det viset känna sig som mer aktivistiskt i sitt arbete,

och möjligtvis mer betydelsefull i sin roll och funktion, medan vissa delar av arbetet förutsätter att de *inordnar* sig i det rådande systemet. IP-3 framhåller för sin del att handlingsutrymmet och vad jag tolkar graden av aktivism påverkas av den egna NGO:s förhållningsregler:

Nu känns det som att på grund av arbetets art så har vi kanske nästan ännu striktare förhållningsregler än många andra NGO-folk. Vi får inte ha andra engagemang, vi får inte genom arbetet ge uttryck för politiska religiösa, vi ska vara en väldigt neutral part, en tredje part vi ska kunna vara tillförlitliga. Vi ska kunna upprätthålla goda relationer med mexikanska myndigheter. För oss är det viktigt att inte vara en del av det ”solidaritetsgegg” som finns här, som både är aktivister och NGO folk. Som mer uttalat tar ställning i olika frågor eller mer vinklat, jobbar med vissa grupper och deras rättigheter. Och sen blir det ju så klart så att vi bestämmer oss för vilka vi ska arbeta med också, eller vi blir ju också vinklade så klart på grund av vilka vi väljer att arbeta med. Men jag skulle säga att vi ligger om man ska se på en skala från att vara ambassadanställd till att vara aktivist, så tänker jag så här aktivist-solidaritets NGO:s, sen kommer vi och sen kommer ambassaden. Vi ligger ännu längre bort. Jag menar för oss är det väldigt uttalat att inte vara med i demonstrationer, inga möten, inte vara politisk inte ens på FaceBook. Att det blir väldigt mycket att inte själv ge uttryck för mina åsikter. (IP-3)

Det är intressant hur IP-3 på ett vis fördömer de som är mer aktivistiska och tar ställning i politiska frågor – hur de enligt informanten blir ett ”solidaritetsgegg”, som intervjupersonen uttrycker det. Detta uttalande kan appliceras på Thörns (2012) resonemang om *politisk globalisering underifrån*. De som informanten benämner ”solidaritetsgegg” *utmanar* de demokratiska institutionerna och tar till vissa former av civil olydnad. För vissa kan detta ses som antiparlamentariskt, något som enligt IP-3 framstår som något hårt sagt att döma av informantens förklenande uppfattning om sådana aktiviteter. Jag ser det som att informanterna själva inte anser sig kunna utmana staten Mexiko på samma vis, utan att de måste anpassa sig efter sin NGO:s förhållningsregler och etablera och upprätthålla bra relationer till staten. Hos vissa intervjupersoner finns det en frustration i att inte kunna vara tillräckligt politisk eller kunna uttrycka sina åsikter öppet, vilket IP-6:s uttalande nedan är ett exempel på:

Vi har ju fortfarande ramar som vi får röra oss inom, som vi berör. Men aktivistiskt arbete i den bemärkelsen att har vi en medföljd som kanske vill gå i en manifestation och vi ska medfölja, för att jag är utlänning så får jag egentligen inte vara med i de här marscherna eller tågen på grund av artikel 33. Man får inte engagera sig politiskt helt enkelt. Men tack vare medföljningen får jag ändå vara med vid de här tillfällena vilket jag kan uppskatta väldigt mycket, på så sätt.

Den fria rollen och den aktivistiska sidan får således många gånger stå tillbaka, vilket IP-6:s uttalande vittnar om. Det hindrar inte att alla informanter paradoxalt nog låter förstå att de *är* aktivistiska, även om deras utsagor visar på en mer återhållsam sida. De ger här uttryck för en mer neutral form av aktivism och som snarast bygger på en accepterad *politisk globalisering underifrån*. Denna styrningsrationalitet skapas både inom de egna organisationerna (som exemplifierats ovan) och av respondenterna själva, men i hög grad även av den mexikanska staten. Artikel 33 (se avsnitt 1.2) är ett exempel på hur staten försöker inskränka internationellas handlingsutrymme:

IP-6: Samtidigt har vi ju artikel 33 i bakhuvudet. Vi kan ju deporteras eller utvisas om det är så, men jag tror inte att risken för det är särskilt hög, men det ligger ju absolut till grund för att man vill känna sig mer säker.

IP-2: / ... / historiskt vid tidigare tillfällen finns det många gånger då utlänningar har blivit deporterade eller så har de även våldtagit kvinnor och sen deporterat dem. Här vill de inte att utlänningar lägger sig i, man måste ha det i åtanke. När jag går på demonstrationer så håller jag mig vid sidan av som en observatör och hjälper till på det sättet. Men jag lägger mig aldrig i och framför allt inte nu, efter alla år här.

Förutom organisationens egna formulerade ramar för verksamheten, så är således artikel 33 ytterligare en aspekt som gör att informanternas aktivistiska sida får stå tillbaka med följd att det sker en form av *inordning*. Artikel 33 finns där – ”i bakhuvudet” som IP-6 uttrycker det – och inskränker organisationens och biståndsarbetarnas handlingsutrymme. Rädslan att kunna bli utkastad ur landet är ständigt närvarande.

5.1.5 Uppsummering

Förutsättningarna för arbetet som professionell är enligt biståndsarbetarna beroende av flera samverkande faktorer. Exempelvis: vilken erfarenhet av internationellt socialt arbete informanten har, hur de pratar om sin utbildning, på vilka grunder de anser sig kunna verka i regionen. Flertalet som ingår i denna studie har före nuvarande anställningar varit verksamma som volontärer eller haft något annat internationellt uppdrag. De anser tämligen samstämmigt att deras utbildning har varit alltför präglad av västerländska värderingar och normer, vilket medfört att de inte riktigt har kunnat ”vidga sina vyer” och se hur ”verkligheten” är beskaffad i en helt annan del av världen, i Globala Syd.

Även informanternas sätt att presentera sina respektive NGO:s har samband med vilka förutsättningar som finns för att utföra arbetet som biståndsarbetare i Chiapas, dvs. vad de ser som ”utmaningar” med att arbeta i en NGO. De lyfter huvudsakligen fram den sociopolitiska kontexten i regionen och landet som en utmaning. Deras internationella bakgrund har betydelse i olika avseenden, eftersom de kan verka i landet och regionen tämligen fritt med anledning av sitt ”globala nord” medborgarskap, även med beaktande av risken att kunna bli utslängd (deporterad) från landet. Att vara utlänning i en NGO är en fördel, vilket påverkar informanterna om deras roll i en orättvis världsordning. De kan samtidigt inte vara *för* politiskt aktiva i den meningen att de medverkar i demonstrationer och dylikt med risk för att ”lägga sig i landets politiska angelägenheter”. Graden av aktivism har samband med att respondenterna hålls tillbaka av sina egna NGO:s samt förekomsten av artikel 33 i Mexikos grundlag. Det förefaller ha anpassat sig till det politiska landskap som de verkar i och skapar tillsammans, och där de utövar sin form av aktivism försiktigt och med en låg profil och som sammantaget är mer ”rumsren”.

5.2 Självständighet kontra beroende

Temat självständighet kontra beroende belyser hur respondenterna upplever att relationer till olika aktörer påverkar deras arbete. Allmänt ger respondenterna uttryck för att det är viktigt att etablera och upprätthålla denna typ av relationer, men att de samtidigt är komplexa.

Informanterna framhåller vikten av en självständig hållning, men den påverkas negativt av dels

biståndsgivarnas krav på att uppnå vissa mål och resultat, dels den mexikanska statens agerande. Arbetets självständighet begränsas därmed på olika sätt.

5.2.1 Biståndets påverkan

Donationer, biståndsmedel och krav på att uppnå uppsatta mål tar enligt informanterna mycket tid i anspråk, och anses framför allt påverka organisationernas självständighet. Alla informanter framhåller, att de är beroende av externa medel för att organisationen ska gå runt, samtidigt som det tar fokus från det egentliga arbetet. NGO:s uppställda mål har enligt IP-6 ”inte alltid anpassats efter en verksamhet som har blivit finansierad”. NGO:s beroendeställning av externa finansiärer påverkar enligt informanterna organisationens självständighet:

Finansiering påverkar alltid din självständighet. Den intressanta frågan är om du tvingas anpassa ditt arbete eller om du hittar finansiering som passar arbetet du vill utföra. Så i den meningen kan vi utföra det arbete vi vill, men självklart är vi tvungna att utföra det administrativa och det logistiska som finansiärerna kräver /.../. Men vi har inte finansiering av Mexiko, från den mexikanska regeringen, vi accepterar inte det, vi vill inte ha det. (IP-4)

Informanterna diskuterar inte om detta skulle kunna vara kontraproduktivt, utan menar att ”verkligheten” är något som inte går att påverka. Biståndet påverkar NGO:s arbete, eftersom det ofta ges av västerländska länder och biståndsgivare, från det som Tvedt (2002) benämner biståndssystemet. Utifrån Kaldors (2004) modeller om aktörskap ser jag det som att biståndsgivaren köper tjänster av organisationen, vilket placerar organisationen i den *nyliberala modellen* (Kaldor 2004). NGO:s övertar således ett flertal funktioner som traditionellt staten eller regeringen har varit ansvarig för. NGO:s blir både direkt och indirekt styrda av biståndsgivarna, eftersom de senare vill se snabba resultat och ”avkastning” på sina investeringar. Detta riskerar att påverka NGO:s värdegrund, då organisationen måste anpassa sig efter uppställda mål:

Eftersom tidsramarna för beslutsfattandet i samhällena ibland är mycket längre och givarna säger att vi behöver det inom ett år och det kanske tar samhället 6 månader att bestämma. Sedan har du sex månader på dig att genomföra det / ... /. Givarna vill ha resultat nu och sen blir de oroliga när de inte får det snabbt. Ibland tar det längre tid och du kan inte driva på det för då följer du inte det frivilliga och informerade samtycket. Så du försöker bara att driva på det, men det är kanske något de inte vill göra. (IP-1)

Det förefaller således som att organisationens grad av självständighet är beroende av givarna från Globala Nord och det resultat som de önskar uppnå. Med hänvisning till att NGO:s erhåller externa medel och blir styrda av givarnas resultatförväntningar samt tar över servicetjänster som staten tidigare varit ansvarig för, så kan de placeras i den *nyliberala modellen* (Kaldor 2004). Jag skönjer att de kan pendla mellan de olika modellerna: antingen mer åt ena modellen än den andra eller att de omfattas av båda dessa modeller i olika hög grad. Med anledning av att de också *utmanar* den mexikanska staten och inte tar emot bidrag för att undvika att bli påverkade eller styrda av regimen, vilket motiverar att placeringen i även *aktivistmodellen*.

Alla informanter uttrycker att de inte accepterar statligt stöd från Mexiko, eftersom detta stöd skulle minska deras handlingsutrymme i arbetet med målgruppen. Detta avståndstagande skulle kunna ha att göra med landets korporativistiska politik gentemot civilsamhället. Utifrån Waisman, Feinberg och Zamosc (2006) modell kan det konstateras att stöd från den mexikanska regeringen villkoras med krav som är renodlat klientelistiska, vilket skapar en verklighet där stöd från staten blir kontroversiellt till följd av regeringens repressiva handlingar i Chiapas. IP-6 utvecklar detta:

Att få statligt stöd kan ju vara väldigt kontroversiellt och en fråga som kan tas i diskussion beroende på vilket forum man rör sig i. Här i Mexiko kan det absolut vara så att ”jaha, statligt understött och finansierat”. För här väljer en del att ta helt avstånd för statligt stöd /.../.

En av informanterna lyfter fram eurocentrism som ett problem gällande biståndet:

Det är ett problem med eurocentrism och alla typer av länder i utveckling som tar emot bidrag från Europa, liksom vem utvecklar vem? /.../ Till exempel projekt som finansieras från regeringar. Eftersom de arbetar med indikatorer och många gånger är indikatorerna ur ett europeiskt perspektiv /... / då finns det ju ett visst tryck på att klara det /.../. (IP- 2)

Citatet visar att det koloniala synsättet genomsyrar hur NGO:s mål formuleras och tydliggör hur styrningen från biståndsgivarna påverkar arbetets utformning. Den västerländska synen på kunskapsproduktionen som normerande (Loomba 2006) skapar en syn på hur arbetet ska

bedrivs. De ingår i vad jag tidigare har benämnt ”biståndskulturen” där den postkoloniala ordningen är så pass inrutad vilket gör att informanterna har svårt att fortsätta att ”sprida” Globala Nords normer, vilket hänger samman med biståndsgivarna som huvudsakliga normsättarna.

5.2.2 Den ambivalenta relationen

Enligt informanternas utsagor kan staten hålla en välvillig profil, eller som IP- 6 uttrycker det: ”de har en slipad retorik så vi accepteras, vi tas emot”. Denna respondent förmedlar en bild av hur Mexiko är ”duktiga” gentemot omvärlden att visa att landet lever upp till universella mänskliga rättigheter. Maktförhållandet som går att skönja mellan Globala Nord och Syd legitimerar närvaron av professionella från Globala Nord, vilket IP-6 utvecklar på följande sätt:

Och säkert att höra till EU kan vara en del i det här, det är viktigt för Latinamerika. Mexiko är EU:s största handelspartner, det ligger så jäkla mycket pengar bakom den relationen, så man vill väl ändå hålla sig väl /.../.

Mexiko visar enligt informanten utåt att de följer konventionerna för de mänskliga rättigheterna genom att hålla en god ton gentemot internationella NGO:s och genom att ta emot internationella biståndsarbetare. Informanterna visar dock på myntets baksida genom att peka på förekomsten av hot och övervakning. Thörn (2012) menar att en *politisk globalisering* underifrån, dvs. hur globaliseringen har försvagat den nationalstatliga politiken skapat ett handlingsutrymme för professionella och NGO:s att verka utanför sina nationalstatliga gränser. Detta ser jag vara ytterligare en orsak som skapat att staten Mexiko låter NGO:s verka i landet. Samtidigt som staten fortsätter att utöva icke demokratiska handlingar i syfte att försöka underminera den *politiska globaliseringen* underifrån. Flertalet av respondenterna berättar om att de och NGO:s mottar hot, i vissa fall mordhot. Informanterna menar att hoten kommer ifrån staten som ett resultat av det arbete som utförs. Framför allt respondenter som är verksamma inom fältet mänskliga rättigheter anser sig vara utsatta för denna typ av hotelser:

IP-3: Så blir vi också utsatta för hot vilket gör den andra sidan som de inte behöver stå för.

I: Hoten tror du kommer ifrån regeringsnivå?

IP-3: Ja, inte uttalat, men förmodligen om man analyserar vår roll och vad vi har gjort och så. Så antingen delstatlig eller nationell nivå. Ja, hot eller övervakning.

IP-5: Typiskt Mexiko och skriva på allt som finns och sen mordhotar de den som är ansvarig, ingen ordning på någonting. Mordhotet på /.../ är inte bara personligen, det är också alla som arbetar med /.../ inklusive migranterna. Indirekt så är vi alla mordhotade, så det är väl det negativa. Inte så att jag lever i skräck, inte så att jag är orolig men ibland blir det så att man tycker att hur utsatt är jag egentligen. Mycket negativt är att jag beror helt på den myndigheten som jag motverkar för att kunna vara i landet.

Samtliga informanter som är involverade inom fältet för mänskliga rättigheter hävdar, att de inte är skrämnda av hoten som de mottar, utan att det är positivt att de inte ”arbetar” med staten Mexiko – därigenom anser de att de har ett större handlingsutrymme. Detta är informanternas bild av sin upplevda verklighet. Jag ser det som att de *inordnar* (Thörn 2012) sig mer i de rådande strukturerna när de utsätts för hot, vilket gör att det blir nödvändigt att de anpassar sig och ”ligger lågt” och inte *utmanar* den mexikanska staten i lika hög grad.

IP-1 menar dock att NGO:s samarbete med staten är en nödvändighet, och pekar inte på någon hotsituation som majoriteten av respondenterna gör. Denna respondent pratar sällan negativt om staten, utan framhåller att NGO:s är beroende av staten för att kunna utföra sitt arbete. Denna avvikande uppfattning kan förmodligen förklaras med att IP-1 är verksam inom ett område (miljö) som inte upplevs som ett ”hot” mot staten utan snarare som en värdefull hjälpinsats. IP-1 och dennes NGO *inordnar* sig helt i rådande system (i jämförelse med informanterna i fältet för mänskliga rättigheter) och tar över ansvaret för servicetjänster som egentligen åvilar staten. IP-1 och dennes NGO kan därmed anses ingå i Kaldors (2004) *nyliberal modell*. Staten Mexiko styr vilket arbete som *kan* utföras och på *vilket sätt*. Staten skapar ett handlingsfält där NGO:n inte kan agera självständigt och fritt, utan att ha staten som en informell (eller formell) partner.

Tre av de NGO:s som respondenterna är anställda av, måste upprätthålla en relation med regeringen och agera som en form av mellanpart eller medlare, vilket gör att hälften av

informanterna visserligen anser att relationen till den mexikanska staten är ”god”, men de ställer sig inte bakom regeringens göranden. Denna roll riskerar bli dubbelbottnad: å ena sidan samarbetar inte organisationen aktivt med regeringen och mottar inte heller bistånd från regeringen, å andra sidan agerar organisationen som en samtalspart mellan civilsamhället och regeringen:

/.../ mycket samtal med den mexikanska regeringen /.../, andra organisationer vill inte ha kontakt med regeringen och söker då upp oss som en mellanpart. I den meningen kan jag väl säga att vi har en bra relation med regeringen men det betyder inte att vi, jag tycker bra om det regeringen gör snarare det motsatta. Organisationen är mycket kritiska och säger det också, men upprätthåller en dialog. (IP-4)

I linje med Brumleys (2010) resonemang om NGO:s som *motståndare* eller *samarbetspartner* är det tydligt att det inte går att placera dem i vare sig det ena eller andra facket. De är *motståndare* till viss del, eftersom de inte tar emot ekonomiska medel från den mexikanska staten och skulle inte heller vara en aktiv partner tillsammans med staten. De kan dock även inplaceras som *samarbetare* då flertalet agerar som medlare eller försöker upprätthålla en god relation till staten, även om de tar avstånd från dess politik. Denna ambivalens kan möjligtvis förklaras med att studiens NGO:s trots allt är beroende av den stat som de påstår sig motverka, eftersom staten ger NGO:s rätt att verka i landet.

5.2.3 Inte direkt samarbete

Beskrivningen av samverkan och samsyn i det civila samhället varierar mellan informanterna. Ett visst samarbete finns i gemensamma frågor via förekomsten av nätverk, men respondenterna framhåller att de inte är beroende av samarbete för att bedriva själva arbetet. Däremot påpekar flera informanter att de behöver ha en bra relation till det övriga civilsamhället för att kunna hjälpa varandra i den politiska miljö som de verkar i. De beskriver sig dock som självständiga visavi övriga NGO:s vilket tyder på att de legitimerar den egna organisationens arbete. Samtidigt ingår alla NGO:s i biståndssystemet och slåss om samma resurser, vilket dock inte är något som påtalas i intervjuerna, men det är ändå en aspekt att ha i åtanke då det kan förekomma ett revirtänkande organisationerna emellan.

Benessaieh (2011) anser att litteraturen överdriver solidariteten mellan organisationerna och fokuserar alldeles för lite på asymmetrin och spänningsförhållandena mellan NGO:s från Globala Syd respektive Nord. I min studie är alla informanter från Globala Nord och alla förutom en framhåller, att det inte förekommer några spänningsförhållanden eller hierarkier NGO:s emellan utan att organisationerna samarbetar så långt som det är möjligt. IP-4:s uttalande nedan kan sägas illustrera den konsensus som påstås finnas mellan berörda NGO:s.

I slutändan spelar det alltid roll vem man pratar med, det kommer alltid finnas meningsskiljaktigheter. Men vi arbetar tillsammans, låt säga så långt vi kan komma överens. Så även om vi har olika åsikter så kommer vi till en överenskommelse eller så samarbetar vi inte. Så det finns ingen formell hierarki. (IP-4)

Hade informanterna kommit från länder som ingår i Globala Syd skulle det ha kunnat framkomma en annan syn på relationen mellan NGO:s och eventuella spänningsförhållanden dem emellan. I Benessaiehs (2011) studie framgår att professionella från Globala Syd ansåg att de behövde anpassa sig efter biståndsgivare och personal från Globala Nord. En rimlig tolkning är att professionella från Globala Nord bemöts på ett visst sätt, alldeles oavsett om de verkar i en NGO med hemvist i Globala Nord eller Syd och oavsett om de placerar sig som aktivistiska eller inte, och anledningen till detta är de är ”utlänningar” och har en internationell bakgrund. Detta är i linje med postkolonial teori och den djupt rotade över- och underordningsrelationen mellan Globala Nord och Syd. Detta skulle kunna förklara att existerande spänningsförhållanden inte uppfattas av mina informanter.

Inte alla organisationer håller med varandra i alla frågor och detta kan förklaras utifrån vad som diskuterats tidigare och utifrån att antingen *utmana* de demokratiska institutionerna via *civil olydnad* eller *inordna* sig i systemet. De organisationer som utmanar ”mer radikalt” i Chiapas kan enligt IP-1 ifrågasätta övriga organisationers agerande:

Det finns inte många organisationer som arbetar med ursprungsbefolkningar, men några som gör det är ganska radikala så vissa kan vara emot vårt arbete eftersom de ser oss som en allians för kapitalism, det västerländska samhället, här för att ändra ursprungsbefolkningens levnadssätt eller påtvinga dem vår hjälp. (IP-1)

De NGO:s som är mer aktivistiska tycks vara mer ifrågasättande mot de som lutar åt den *nyliberala modellen* eller som inte är lika politiskt aktiva. Som jag förstår det bildas maktrelationer mellan vissa organisationer beroende på graden av avståndstagande från den kapitalistiska västvärlden. Det är framför allt fyra informanter som arbetar med mänskliga rättigheter som positionerar sig som ”aktivistiska”, samtidigt som de inte anser sig vara så aktivistiska som vissa andra NGO:s eller solidaritetsorganisationer eller som IP-6 säger: ”Vi kan inte göra samma politiska ställningstaganden som vissa andra kan”. De NGO:s som av IP-1 benämns ”mer radikala” skulle således kunna ifrågasätta mina informanternas aktivism.

5.2.4 Uppsummering

För att överleva som NGO krävs externa ekonomiska bidrag och donationer, vilket gör att organisationen befinner sig i ett biståndssystem och måste uppfylla uppställda mål och leverera snabba kortsiktiga resultat till biståndsgivarna. Detta påverkar enligt informanterna NGO:s självständighet och det arbete som utförs. Det blir även enligt min mening svårt att undvika att reproducera postkoloniala strukturer när de mål som ska uppnås till viss del kan uppfattas som eurocentriska och som ensidigt emanerar från Globala Nord.

NGO:s relation till den mexikanska staten framstår som komplex och något dubbelbottnad. Informanterna hävdar att de inte vill eller accepterar ekonomiskt stöd från den mexikanska staten. Enligt tre av informanterna förekommer en bra dialog och relation med staten, samtidigt som organisationerna utsätts för hot från samma regim. Relationen präglas därför av en hög grad av ambivalens som inte är helt enkel att förstå som utomstående forskare.

NGO:s relation till andra NGO:s i civilsamhället bygger enligt informanterna oftast på konsensus och en gemensam grundsyn. De anser inte att det finns uttalad konkurrens mellan NGO:s men att det behövs ett samarbete med andra för att stärka den egna organisationen och dess sak. Samtidigt visar empirin att det trots allt framskyntar ifrågasättanden mellan å ena sidan organisationer som är mer radikala och ”antikapitalistiska”, och andra sidan organisationer som inte anses vara ”tillräckligt” aktivistiska.

5.3 Möjligheter och begränsningar

Det tredje och sista temat handlar om informanternas uppfattning om möjligheter och begränsningar vad gäller det sociala arbete som respektive NGO utför i Chiapas. Deras uppfattningar är att deras insatser får legitimitet genom det faktum att de har en internationell bakgrund, att de är utländska medborgare. Interaktionen kan dock många gånger vara komplex på grund av olika typer av förväntningar som lokalbefolkningen kan ha på dem som just ”internationella”. Flertalet av respondenterna anser att de upplever att de gör ett viktigt arbete, men att det är för begränsat för att kunna hävda att de och deras organisationer bidrar till en demokratisk samhällsutveckling i Chiapas och Mexiko som helhet.

I detta avsnitt berörs tre olika aspekter som är framträdande i intervjuerna: *Internationell = förtroende?* belyser informanternas utsagor med avseende på frågan om deras legitimitet. *Interaktion → kulturellt komplext* belyser respondenternas syn på kulturella krockar som kan uppstå i arbetet. *Förändring/bevarande* berör frågan om respondenternas bidrag till den samhälleliga och demokratiska utvecklingen i regionen.

5.3.1 *Internationell = förtroende?*

I sina berättelser ger respondenterna uttryck för att det finns fördelar med att vara internationella biståndsarbetare. Relationen till olika aktörer/målgrupper upplevs oftast god och förtroendet för informanterna från lokalbefolkningen uppfattas många gånger vara högre jämfört med mexikanska professionella. Frågan om förtroende kan enligt postkolonial teori förstås utifrån kolonialismens existens fast i andra former (Loomba 2006). Det sker inte längre en direkt styrning, men strukturerna är bestående, både kulturellt och ekonomiskt samt genom tillämpning av viss kunskap. Den sedan länge förhärskande synen på människor från Globala Nord som ”överordnade” med makt och pengar skapar en ”legitimitet” för informanternas upplevda position och arbete, vilket visar att postkoloniala maktstrukturer i mångt och mycket är intakta. Informanterna upplever sig få förtroende av målgruppen, normalt befolkning i lokalsamhällena, vilket legitimerar biståndsarbetarnas insatser i regionen, vilket naturligtvis inte i alla lägen behöver överensstämma med målgruppens egen uppfattning om de internationella hjälparbetarna. IP-5 och IP-6 menar båda att det finns en bild av att

biståndsarbetarna via sina NGO:s har pengar, vilket gör att informanterna anses ha mer makt och inflytande i samhället:

IP-5: Jag får mer förtroende på det sättet att konstigt nog här i Latinamerika så litar du mer på en utlänning än en landsman. Det har jag aldrig varit med om i Europa. Utan i Europa /.../ litar du mer på dina egna landsmän. Här är det tvärtom. Dom tycker automatiskt att min landsman vill råna mig, stjäla från mig, utnyttja mig. Dom ser sina egna landsmän som folk som utnyttjar dom, medan dom ser på oss som folk som vill hjälpa dom. Och så tänker dom att hon kommer hit och har pengar så hon har inget behov av att utnyttja mig /.../. Vi kan bygga upp ett förtroende, men vi kan också råka väldigt illa ut.

IP-6: Ibland kan jag få uppfattningen, inte vanligtvis av vår målgrupp, men att du kan fixa det här så enkelt för du är ju utlänning och har ju pengar och inflytande. Nej, inte nödvändigtvis alltså. Så det kan nog vara en tro på att man kan göra mer än vad man egentligen kan men också ett ifrågasättande. ”Vad tror du att du kan komma hit och göra? Ska du komma hit och rädda oss?” Det har jag också fått höra. Och jag tycker frågan är befogad för vad tror jag egentligen att jag gör här, ibland kan jag känna och liksom skulle en mexikan komma i väst och observera helt plötsligt hur skulle vi reagera på det. Så både och helt enkelt, både att jag kan göra mer än jag egentligen kan men också mycket vem tror du att du är.

Som en följd av att informanterna är internationella från Globala Nord anser de sig vinna förtroende hos lokalbefolkningen som många gånger således kan vara ett resultat av den postkoloniala strukturen i samhället. Detta innebär också att målgruppen kan förledas tro att de internationella biståndsarbetarna kan göra mer än vad de egentligen kan, dvs. att de har ett inflytande som de i realiteten saknar. Samtidigt finns det de i befolkningen som ifrågasätter den västerländska dominansen. ”Vad tror du att du kan komma hit och göra? Ska du komma hit och rädda oss?” (IP-6). De som ifrågasätter verkar vara medvetna om de systematiska under- och överordningsrelationer som fortfarande råder. Informanterna själva reproducerar också dessa strukturer, även om de själva tycks vara medvetna och ifrågasätta dem. Som IP- 6 uttrycker saken: ”Frågan är befogad för vad tror jag egentligen att jag gör här?”. IP- 2 påpekar bl.a. följande:

Jag har ingen betydelse här. Jag kan bytas ut när som helst, vilket är okej. Jag tror att saker och ting är flytande och utvecklas över tid. Så därför tänker jag inte på min roll som mycket viktig. Kanske på grund av mitt jobb, min examen, så kanske jag har lyckats få någon volontär att vidga sina vyer, jag vet inte. Kanske på den nivån har jag inflytande.

Denna respondent kan ses som kritiker av de postkoloniala strukturerna. IP-2 förefaller vara medveten om de systematiska under- och överordningsrelationerna som förekommer.

5.3.2 Interaktion → Kulturellt komplext

Två respondenter, båda kvinnor, berättar om förekomsten av ”kulturella krockar” till följd av könstillhörighet. Dessa båda kvinnor arbetar i fältet för mänskliga rättigheter, huvudsakligen tillsammans med män:

Ibland kan det nästan kännas så att man först och främst är en kvinna som kommer dit och sen är man från ett annat land och då är man också lite extra konstig. Så då måste man fråga ”Är du gift?” och sådana konstiga saker. (IP-6)

Dessa båda kvinnor upplever att deras legitimitet som biståndsarbetare minskar så snart frågan om könstillhörighet sätts i första rummet. På motsvarande sätt går det att uppfatta att dessa två informanter upplever att deras professionalitet blir sekundär när frågan om kön blir den centrala i mötet med andra.

Vidare ger informanterna exempel på olika situationer när arbetet upplevs kunna bli kulturellt ”komplext”:

Att arbeta i samhällen är alltid utmanande, tror jag, på grund av mycket olika tankesätt. Och man måste vara väldigt försiktig och inte påtvinga saker, men samtidigt inte falla i fällan att inte göra något alls. För om du alltid väntar och väntar på dom att föreslå något, så måste du få det att röra på sig för annars händer inget och då måste du ibland trycka på eller föreslå något. Så att hitta balansen, mellan att inte påtvinga men också få saker och ting i rörelse, innan det är för sent. (IP-1)

Informantens uttalande om vikten av att kunna ha en balanserad syn på arbetet, har likheter med Gray och Fooks (2004) resonemang om att hänsyn bör tas till olika motpoler. Idéer från Globala Nord respektive Globala Syd bör balanseras och vägas samman för att uppnå bästa resultat. Det finns annars en risk att tvinga på sig i en önskan att ”hjälpa” (Ghose 2012).

Jag uppfattar dock att det är svårt för biståndsarbetare att *inte* reproducera västerländska föreställningar vidare eftersom det i verksamheten i Chiapas skapas förhållningsregler som informanterna både måste förhålla och anpassa sig till, om de inte genomför de av organisationen uppställda målen så kan detta ses som ett ”misslyckande”. Men är det ett misslyckande? Svaret är säkert jakande om vi har de västerländska målsättningarna som måttstock. Men hur ska frågan besvaras om det istället är befolkningen i lokalsamhällena eller någon annan målgrupp som ska avgöra saken. Av vikt är att vara förtrogen med befolkningens livsvillkor och historia, vilket inte alltid är så enkelt för professionella från Globala Nord eftersom de kan antas ha andra referenser, något som framgår av följande citat av IP-4:

Det grundläggande arbetet var på Tzeltal. Det var uppenbart att jag inte förstod ett jäkla ting så det var en svårighet. Samtidigt är det viktigt att känna till livet i samhällena, deras historia. Och även om det är en stor kommun med många samhällen så känner de varandra eller har åtminstone gemensamma referenser som jag inte har. Så det är en begränsning för min möjlighet att anpassa mig.

IP-4:s uppfattning att det för biståndsarbetare är viktigt att ha både ha historiska och nutida kunskaper om Chiapas är tämligen självklart. Däremot är det inte lika självklart att samma professionella är medvetna om vikten att också ha kunskap om postkoloniala strukturer – och börja omsätta dessa kunskaper i handling – för att inte riskera att utgå från djupt rotade västerländska normer i rollen som hjälparbetare. Målgruppen kan sällan påverka ”produkten” som erbjuds utan arbetet i sig blir fyrkantigt, men trots detta anser informanterna själva att de *lyssnar* på målgruppens behov – men i vilken mån är målgruppen med i planeringen och organiseringen av NGO:s insatser? Hur ser målgruppens reella delaktighet ut? Det finns en tvekan i informanternas svar om i vilken omfattning som lokalbefolkningen kan påverka NGO:s arbete. IP-4 anser att det finns en påverkansmöjlighet, ”åtminstone när det handlar om

medföljningen”. IP-1 förklarar, att ”jag antar att vad samhällena säger, hjälper att ändra beslut eller vilka beslut som tas”.

Det finns således en tvekan hos informanterna om lokalbefolkningens reella möjligheter att påverka NGO:s arbete – när denna fråga ställs på sin spets. Förmodligen är frågan om delaktighet obekvämt för biståndsarbetarna. Om svårigheten att motverka postkoloniala strukturer och kulturella krockar vittnar även följande citat av IP-2:

Ja, vi arbetar med en helt annan kultur, särskilt om du arbetar med européer och det mål som de har. Det här är min åsikt och inte organisationens, de skulle säkert säga något annat. Men för mig till exempel är målet ”du måste studera” ett mål som är för eurocentriskt. Därför att européer anser att utbildning är det enda och bästa och du måste och göra en akademisk karriär, doktorera. Jag vet inte men kanske här så borde man arbeta med andra mål, alltså det är okej att doktorera men det är inte ett misslyckande om du inte studerar och har en annan typ av självständigt liv.

IP-2 är anställd i en mexikansk NGO med huvudsakligen mexikanska biståndsarbetare, och är kritisk mot det eurocentriska synsättet på utveckling som emanerar från västerländska normer, men anpassar sig eftersom hen är verksam i en NGO som accepterar att européer styr organisationens arbete via sitt bistånd. Brumley (2010) menar att det är svårt för NGO:s att via sina insatser nå hållbar förändring då de är beroende av biståndet som ges dem.

Samtidigt kan respondenternas utsagor ses som att det är svårt att *inte* reproducera postkoloniala strukturer när målgruppen själv tar denna överordning för given och bemöter biståndsarbetarna utefter denna. IP- 6 anser att de ”kommer undan med saker eftersom vi är internationella /.../ och så accepterar de att vi är som vi är” i egenskap av internationell hjälparbetare, vilket blir svårt att helt undvika som internationell hjälparbetare eftersom de intar dubbla roller. Även om den professionella är medveten om och vill försöka att förändra befintliga strukturer, så finns det hinder i form av systematiska under- och överordningsrelationer som historiskt sett är dominerande.

5.3.3 Förändring/bevarande

I detta avsnitt berörs respondenternas uppfattningar av att kunna bidra till förändring i regionen samt hur de ser på arbetets bidrag till den samhälleliga- och demokratiska utvecklingen i Chiapas. Informanterna anser sig ha en viss betydelse genom det arbete som de utför. De anser att de ger ett positivt bidrag men ser sig inte som några ”räddare” av befolkningen i Chiapas. ”Vi skulle inte vara alltför egocentriska och säga att det är tack vare oss detta händer” (IP-1).

Nej, alltså det är det, det saknas så mycket. Vi är begränsade på så många sätt, hur mycket vi kan påverka, vad vi kan påverka, hur mycket folk vi är, hur mycket vi hinner med ja allt sådant. Nej, nej, det är /.../ en droppe i havet. (IP- 6)

Diskurserna kring förändringen i regionen lyfts med tvekan, vilket samtidigt kan bero på att samhälls- och demokratiutveckling är stora och något abstrakta frågor som gör att de är svåra att kunna omsätta i den kontext där de professionella är verksamma. Samtidigt möter de en form av politisk styrning från statens sida (som lyfts fram tidigare) som de är ambivalenta till, med anledning av förekomsten av hot riktat mot organisationerna samt målgruppen. Det är ”stora” krafter att arbeta mot samt förhålla sig till. IP-4 uttrycker det på följande sätt:

/.../ men vi stärker de sociala aktörerna, gör dom till huvudmän i deras egna angelägenheter, konflikter och deras problem. I det avseendet så är det ett demokratiskt arbete, ja verkligen. Vi arbetar med det perspektivet, men låt mig säga att vi står inför relationer med mycket makt som inte är så gynnsamma. (IP- 4)

Respondenterna anser inte att de via sina aktioner i tillräckligt hög grad kan påverka rådande missförhållanden i regionen, vare sig på nationell eller global nivå. Dessa strukturer låter sig inte förändras enbart genom NGO:s närvaro i regionen:

Jag vet inte. Det är beroende från dag till dag. Ibland uppnår vi massa och ibland tänker jag att alltså, ja, det här är en process på lång sikt så det är svårt att säga om vi har någon inverkan. Jag kan inte svara på det, men på den enskilda nivån ja, /.../ men om det verkligen finns en förändring jag tror nog det. (IP- 2)

Thörns (2012) resonemang om *civil olydnad* syftar just till att via aktioner kunna utvidga demokrati och synliggöra maktförhållanden. Det förefaller som om majoriteten av studiens informanter, de som är verksamma inom fältet för mänskliga rättigheter, *utmanar* den mexikanska staten i olika avseenden. Dock har de oftast valt att agera som ”medlare” eftersom de trots allt behöver ha en ”god relation” med den mexikanska staten, vilket påverkar i vilken grad de i realiteten kan utöva *civil olydnad*. Övriga respondenter *inordnar* sig mer i det rådande samhällssystemet och intar en mer neutral hållning gentemot den federala staten. Det senare kan förklaras med de områden inom vilka dessa NGO:s är verksamma, eftersom de utför insatser på områden där statens insatser är mycket bristfälliga och därför är också den federala staten nöjd med deras insatser.

En aspekt som väcker frustration hos informanterna är svårigheten att kunna väcka opinion globalt och uppmärksamma den problematik som NGO:s arbetar med. IP- 3 lyfter fram ” Det är klart man skulle vilja lyfta de här frågorna på en global nivå på ett helt annat sätt. Det är inte så jävla lätt alla gånger.” Jag förstår det som att informanterna har en önskan om att kunna väcka opinion och uppmärksamhet globalt gällande missförhållandena i Chiapas, för att kunna påverka till förändring i regionen. Å ena sidan kan det tolkas som att de trots allt kan iaktta vissa förändringar till det bättre på lokal nivå, å andra sidan är det svårt för dem att ha en uppfattning om arbetet leder till en mer avgörande eller bestående förändring i Chiapas. Trots deras tvekan kring påverkan, förändring och arbetets relevans, så upplever dessa biståndsarbetare att de har en positiv inverkan för målgrupperna i regionen.

5.3.4 Uppsummering

Informanterna anser att de av lokalbefolkningen visas förtroende och att arbetet legitimeras för att de är verksamma som internationella hjälparbetare och att kommer från Globala Nord. Vidare framkommer att de postkoloniala strukturerna reproduceras från båda sidor, informanterna själva och målgruppen.

Arbetet kan vara kulturellt komplext i interaktionen med lokalbefolkningen och andra aktörer, vilket många gånger kan förklaras med postkoloniala strukturer och västerländska referensramar.

En av respondenterna hävdar att de kan komma undan med saker för att de har en internationell bakgrund, samtidigt som de ges förtroende att kunna förändra just för att de är internationella.

Intervjupersonerna anser att de utför ett ”viktig” arbete i Chiapas, men i begränsad omfattning. De kan till viss del påverka ”i det lilla”, men inte maktstrukturerna i samhället vilka är avgörande för att befolkningens levnadsvillkor ska kunna förändras mer bestående. De är således tveksamma till om de kan bidra till samhällliga- och demokratiska utvecklingen i Chiapas, men de tror att de ändå med sitt arbete kan påverka på *längre sikt* – genom att stärka lokalbefolkningen, även om dessa uttalanden kan ses som ett ”försvarstal” för att legitimera sitt arbete och sin närvaro i regionen. Respondenterna är till syvende och sist överens om att det är svårt att påverka till förändring och att NGO:s bidrag enligt en av informanterna är att se som ”en droppe i havet”.

6. Avslutande diskussion

Syftet med studien har varit att undersöka internationellt professionellas syn på deras roll och funktion ingående i NGO:s utifrån det sociala arbetet som bedrivs i Chiapas. De övergripande frågeställningar som studien avser att besvara är följande tre:

- Hur presenterar de sina organisationer och hur positionerar de sig själva?
- Hur beskriver professionella i NGO:s relationen till övriga aktörer som den mexikanska staten, civilsamhället samt biståndsgivare?
- Hur förklarar de professionella sitt samt organisationens ansvar och betydelse utifrån det stöd och insatser som organisationerna kan erbjuda i regionen Chiapas?

I detta avslutande kapitel lyfter jag fram de slutsatser som kan dras av studien, vilka framtida utmaningar som socialt arbete står inför samt behovet av att utveckla ett nytt forskningsfält.

6.1 Slutsatser

I min studie har det framkommit att det förekommer olika förutsättningar för hur informanterna positionerar sig själva och hur de presenterar sin NGO. Informanterna ingår i vad jag kommit att benämna biståndskulturen, eftersom de alla har börjat sina karriärer med internationellt volontärarbete och haft uppdrag kopplade till internationella förhållanden. De upplever inte att deras akademiska utbildning har bidragit till en förståelse av villkoren och förutsättningarna att arbeta internationellt i Globala Syd. Deras medvetenhet om globala aspekter och postkolonialism har enligt dem själva varit bristfällig.

De professionella upplever att det framförallt finns utmaningar med arbetet i en NGO, utmaningar som gör att arbetet känns komplext. Det är huvudsakligen den sociopolitiska kontexten som lyfts fram. De professionellas handlingsutrymme begränsas av i vilken utsträckning den mexikanska staten accepterar eller i varje fall inte motsätter sig NGO:s verksamhet. Även om professionella positionerar sig som aktivistiska, så framgår det av deras utsagor att den fria rollen och aktivistiska sidan får stå tillbaka, då de måste anpassa sig efter vad som är politiskt möjligt och således inte vara *för* politiskt aktiva med risk för att ”lägga sig i

landets inre politiska angelägenheter”. De professionella framställer att de och deras NGO:s istället utvecklar en mer neutral form av aktivism. Positioneringen blir i det lokala arbetet beroende av de bakomliggande förutsättningar som de professionella ställs inför och vilka de tvingas förhålla sig till. Dessa förutsättningar har sammantaget påverkat rollen och funktionen som respondenterna intar i sitt internationella arbete.

Informanterna pratar om relationerna i termer av självständighet och beroende. Även om NGO:s inte tar emot medel från den mexikanska staten, då man misstror statens intentioner, så framgår det av intervjuerna att respondenterna hyser en ambivalent inställning och relation till staten Mexiko. Hot av olika slag riktas mot NGO:s från statens sida, samtidigt som några av informanterna tycks ha en relativt god relation med olika företrädare för staten. Det finns som jag ser det en dubbelhet i fråga om synen på relationen till den mexikanska staten. Hoten inskränker i de professionellas handlingsutrymme, när åtgärder och försiktighet behöver intas.

Det ekonomiska bistånd som NGO:s är mottagare av, påverkar deras arbete mer än vad de skulle önska. De är kritiska till att den egna organisationens mål både kan vara kortsiktiga och i vissa fall eurocentriska utifrån ett synsätt som genomsyras av tankemönster hos Globala Nord. De professionella upplever å ena sidan att de måste uppfylla målen och kraven på rapportering, eftersom organisationen är beroende av externa medel, å andra sidan påverkar detta NGO:s självständighet.

Relationen till övriga delar av civilsamhället är enligt respondenterna god och organisationerna samarbetar så långt det är möjligt, även innehållet och intensiteten i denna samverkan kan variera. Det informanterna inte berör är spänningsförhållanden mellan olika NGO:s, utan istället betonas att det finns ett ömsesidigt behov av varandra för att kunna stärka sina mål och förbättra villkoren för målgruppen. Frågan om relationen till andra NGO:s förefaller i vissa fall vara ett nästintill tabubelagt ämne. Relationerna verkar spända mellan radikala organisationer och de som inte framstår som lika aktivistiska eller ”västerländskt anpassade”.

Enligt informanterna uppges lokalbefolkningen hysa ett större förtroende och tilltro till de professionella och deras NGO:s just för att de har en internationell bakgrund, arbetet upplevs

med denna anledning erhålla legitimitet. Dessa strukturer kan också reproduceras från NGO:s och de professionellas sida. Respondenterna anser att det är viktigt att ha kunskap om de lokala förhållandena och befolkningens villkor för att utföra ett ändamålsenligt arbete utefter de metoder som används, vilket är i linje med vad forskningen på området också har betonat. Hur åstadkommer man detta i realiteten? Intressant nog tonar informanterna själva ned ansvaret och betydelsen av deras arbetsinsatser gentemot befolkningen – inom ramen för NGO:s kan de inte göra så mycket och det är svårt att påverka den samhälls- och demokratiska utvecklingen i Chiapas. Detta kan uppfattas som att de efter ett tag blir desillusionerade och har kommit fram till att förändringsarbetet i regionen är svårt att driva – det som NGO:s kan bidra med är därför enbart ”en droppe i havet” för att citera en av respondenterna. Dessutom upplevs de professionella vara små i en ”global värld”. Globaliseringens inverkan har skapat en mer komplex värld och hur kan en socialarbetare egentligen förbereda sig inför det internationella sociala arbetet, hur aktivistisk kan denne vara när de som professionella och NGO:s styrs och hålls tillbaka av många olika samverkande faktorer?

Med koppling till studiens teoretiska utgångspunkter och mitt empiriska material framgår att det globaliserade globala civilsamhällets handlande överskrider det politiska rummets inre gränser: professionella och NGO:s befinner sig både utanför och innanför politiska system och institutioner. De handlar i dessa komplexa politiska rum, mellan stater och civilsamhället. Biståndsarbetarnas handlingsutrymme tycks röra sig i ett spänningsfält mellan två poler: i det ena fallet att *överskrida eller utmana* staten Mexiko, i det andra fallet att *inordna och anpassa* sig efter statens spelregler. Det är svårt att entydigt avgöra om berörda NGO:s ska kategoriseras som *utmanare* eller som *inordnare*. Det genomförs en *politisk globalisering underifrån*, men några av studiens organisationer verkar mer genom att *överskrida* via civil olydnad, och dessa organisationer är framför allt de som jag definierar som *mest aktivistiska* enligt Kaldors (2004) modeller. Dessa organisationer är de som mer kritiskt ifrågasätter statens agerande och handlande, och som aktivt arbetar för mänskliga rättigheter i Chiapas. Andra organisationer *inordnar* sig mer efter rådande strukturer. Det är också svårt att placera studiens NGO:s i den ena eller andra av Kaldors (2004) modeller, eftersom organisationerna pendlar mellan *aktivist- och nyliberal modell*. Aktivister i form av den behållna värdegrunden, viljan att väcka debatt och framhäva missförhållanden i samhället, nyliberala i form av dess position i biståndssystemet. Det

går att skönja en aktivism i de professionellas åtaganden samtidigt som de utför ”servicetjänster” (*nyliberal modell*) som staten Mexiko inte hanterar. I ett land som Mexiko, som är en semidiktatur, blir det mer påtagligt att den aktivistiska socialarbetaren får stå tillbaka, även när den internationella biståndsarbetaren är verksam inom områden som staten inte anser vara ett ”hot”. Att se sig som en aktivistisk som alla informanter i studien gör, förutsätter inte att de *utmanar* via civil olydnad, utan slutsatsen är att studiens respondenter både *utmanar* och *inordnar* sig i befintliga strukturer. Därmed utvecklar således NGO:s hybrida former i det globala civilsamhället, vilket förklarar varför studiens biståndsarbetare både kan framställa sig som utmanare, inordna sig samt pendla mellan aktivist och nyliberal modell.

Biståndsarbetarnas framställning av sin egen roll och ansvar får sägas vara återhållsam. Det finns hos dem en medvetenhet om de postkoloniala strukturerna och hur detta påverkar relationen till lokalsamhället. Samtidigt ”utnyttjas” de postkoloniala strukturerna för att möjliggöra att vara på plats i Mexiko. Att dessa strukturer kan tolkas som intakta och fortsätter att verka är enligt informanternas utsagor tydligt. Det faktum att västerlänningar många gånger har ”större handlingsutrymme” kan förklaras med att den mexikanska staten är mån av att visa upp en problemfri fasad utåt mot det internationella samfundet, alternativt att staten är tillfreds med det arbete som en NGO utför då man själv inte behöver ta ansvar för det.

6.2 Framtida utmaningar

De utmaningar som internationellt socialt arbete står inför anknyter till den fråga som Midgley (2007) ställer sig: vilken roll och funktion ska internationella biståndsarbetare inta, när de är verksamma i NGO:s som verkar i länder inom Globala Syd? Ska de arbeta med metodutveckling inom socialt arbete, utföra ett aktivistiskt arbete eller ska de ”bara” hjälpa.

Professionella behöver som betonats i aktuell forskning vara medvetna om de postkoloniala strukturerna och hur de kan motverkas och inte reproduceras även om vissa respondenter säger sig vara införstådda med denna problematik. Frågan är då: Går det att undvika att reproducera dessa strukturer? Och ska professionella inte kunna arbeta utomlands i allmänhet, och i Globala Syd i synnerhet? Jag anser att det krävs en anpassad utbildning i socialt arbete som Ghose (2012), Midgley (2001) samt Payne och Askeland (2008) lyfter fram. Utbildningen behöver anpassas till

villkor och förutsättningar som gäller i det aktuella landet eller regionen samt balansera mellan nationella, lokala och internationella nivåer. Socialt arbete behöver se bortom kulturellt relevant arbete och istället utveckla nya perspektiv och metoder i syfte att skapa kunskap om förtryckande strukturer och även vara medveten om komplexiteten med att verka utanför de egna nationsgränserna. Det är redan nu en realitet att socialarbetare kan ha hela världen som sitt arbetsfält, men även i Sverige som ett mångkulturellt samhälle är det väsentligt att anlägga en flerdimensionell syn på hur socialt arbete bör organiseras och bedrivas.

6.3 Behovet av ett nytt forskningsfält

Min förhoppning är att föreliggande studie bl.a. ska bidra till en fördjupad kunskap om villkoren och förutsättningarna att bedriva internationellt socialt arbete i Globala Syd, samt också öka medvetenheten om dess komplexitet.

Under studiens gång har det visat sig att forskning kring internationellt yrkesverksammas egen uppfattning om det internationella sociala arbetets villkor och organisering inom ramen för NGO:s är nästintill obefintlig. Forskning har huvudsakligen berört politiska relationer, utveckling, bistånd och utbildningens internationella innehåll. Den svenska forskningen rör sig främst inom fältet för vad som *är* att anse som internationellt socialt arbete samt transnationella relationer. Samtidigt är idag ett så kallat ”glocal” perspektiv av högsta relevans. Ett nytt forskningsfält behöver därför utvecklas. Jag anser att det är väsentligt att bedriva en systematisk forskning vad gäller professionella som är verksamma i internationella NGO:s, både för att förbättra utformningen av dagens utbildning i socialt arbete och för att förmedla ny kunskap inom detta område.

Referenser

- Abrams, Laura S. & Jené A. Moio (2009) Critical Race Theory and the Cultural Competence Dilemma in Social Work Education. *Journal of Social Work Education*, 45:2, 245-261.
- Akademikerförbundet SSR, ISWF & IASSW (2014) *Global definition av professionen socialt arbete*. Stockholm: Akademikerförbundet SSR.
- Alvesson, Mats & Kaj Sköldberg (1994) *Tolkning och reflektion, vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Aspers, Patrik (2011) *Etnografiska metoder – att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.
- Benessaieh, Afef (2011) Global Civil Society: Speaking in Northern Tongues? *LATIN AMERICAN PERSPECTIVES*, 38:6, 69-90.
- Brumley, M. Krista (2010) Understanding Mexican NGOs: Goals, Strategies and the Local Context. *Qualitative sociology*, 33, 389–414.
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.
- Burr, Vivien (2003) *Social Constructionism*. Routledge: London.
- Börjesson, Mats och Eva Palmblad (2007) Introduktion I: Mats Börjesson & Eva Palmblad (red.) *Diskursanalys i praktiken*. Liber: Stockholm.
- Dominelli, Lena (2010) *Social Work in a Globalizing World*. Cambridge & Malden: Polity Press.
- (2010a) Globalization, contemporary challenges and social work practice. *International Social Work*, 53:5, 599-612.
- Eriksson, Catharina, Maria Eriksson Baaz & Håkan Thörn (1999) Den postkoloniala paradoxen, rasismen och ”det mångkulturella samhället”. En introduktion till postkoloniala teorier. I: Catharina Eriksson, Maria Eriksson Baaz & Håkan Thörn (red.) *Globaliseringens kulturer: Den postkoloniala paradoxen, rasism och det mångkulturella samhället*. Stockholm: Nya Doxa.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2011) Intervjuer I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Estes, Richard J (2009) *United-states based conceptualization of International Social Work Education*. International social work paper on behalf of the council on social work education: The CSWE Global Commission.
- Fangen, Katrine (2011) Deltagande observation. I: Katrine Fangen & Ann-Mari Sellerberg (red.) *Många möjliga metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Fejes, Andreas & Robert Thornberg (2009). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I: Andreas Fejes & Robert Thornberg (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Malmö: Liber.

- Gamble, Dorothy (2013) Well-being in a Globalized world: Does Social Work Know How to make it work? *Journal of Social Work Education*, 48:4, 669-689.
- Gataneo Gabel, Shirley & Lynne. M Healy (2012) Globalization and Social Work Education. *Journal of Social Work Education*, 48:4, 627-633.
- Ghose, Toorjo (2012) Teaching about a sex work community in India: Toward a postcolonial pedagogy. *Journal of Social Work Education*, 48:4, 707-726.
- Gilje, Nils & Harald Grimen (1996) *Samhällsvetenskapliga förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Graham John R, Alean Al-Krenawi & Sara Zaidi (2007) Social Work in Pakistan: Preliminary insights. *International Social Work*, 50:5, 627-640.
- Gray, Mel, John Coates & Michael Yellow Bird (2008) *Indigenous Social Work Around the World: Towards Culturally Relevant Education and Practice*. Aldershot: Ashgate.
- Gray, Mel & Jan Fook (2004) The quest for a universal social work: Some issues and implications. *Social Work Education*, 23, 625-644.
- Gray, Mel & Stephan A. Webb (2014) The Making of civil society politics in social work: Myth and misrepresentation with the global agenda. *International Social Work*, 57:4, 346-359.
- Gutierrez, Norma (2011) Mexico: Constitutional Reforms on Expulsion of Foreigners. [http://www.loc.gov/lawweb/servlet/lloc_news?disp3_l205402769_text. Tillgänglig: 2015-02-18.]
- Hare, Isadora (2004) Defining Social Work for the 21st Century: The International federation of Social Workers Revised Definition of Social Work. *International Social work*, 47:3, 407-424.
- Healy, Lynne M. & Gidraph G. Wairire (2014) Education for the Global Agenda: Internationally relevant conceptual frameworks and knowledge for social work education. *International Social Work*, 57:3, 235-247.
- Healy, Lynne M. (2008) *International social work. Professional action in an interdependent world*. Oxford: Oxford University Press.
- Hofmann, Manfred & Christina Hoffmann Runquist (2009) *Religion och politik Mayafolkens kamp i Chiapas*. Malmö: Egalité.
- Instituto de Investigaciones Juridicas de la UNAM (2015) Constitucion Politica de los Estados Unidos Mexicanos. [<http://info4.juridicas.unam.mx/ijure/fed/9/36.htm?s>. Tillgänglig: 2015-02-18.]
- Jacobsson, Katarina (2008) Den svårfångade kvaliteten. I: Katarina Sjöberg & David Wästerfors (red.) *Uppdrag: forskning – konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber.
- Jones, David N. & Rory Truell (2012) The Global Agenda for social work and social development: A place to link together and be effective in a globalized world. *International Social work*, 55:4, 454-472.
- Kaldor, Mary (2004) *Det globala civilsamhället*. Göteborg: Daidalos.

- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, Philip (2011) Observationer och etnografi I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Landström, Catharina (red.) (2001). *Postkoloniala texter*. Stockholm: Federativs Förlag.
- Lindgren, Simon (2011) Textanalys. I: Katrine Fangen & Ann-Mari Sellerberg (red.) *Många möjliga metoder*. Studentlitteratur: Lund.
- Loomba, Ania (2006) *Kolonialism/Postkolonialism. En introduktion till ett forskningsfält*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Lopez, Linda (2005) Advancing Human Rights Policy: Does Grassroots Mobilization and Community Dispute Resolution Matter? Insights from Chiapas, Mexiko. *Review of Policy Research*, 22:1, 77-92.
- Lyons, Karen, Kathleen Manion & Mary Carlsen (2006) *International perspectives on social work, Global perspectives and local practice*. New York: Palgrave Macmillan.
- Martens, Kerstin (2002) Mission impossible? Defining Non-governmental Organizations. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 13:3, 271-285.
- McInnes, Alison (2013) Why should they listen to me? Developing social work education and social work in Tajikistan. *International Social Work*, 56:5, 674-689.
- Midgley, James (2001) Issues in International Social Work: Resolving Critical Debates in the Profession. *Journal of Social Work*, 1:1, 21-35.
- Midgley, James (2007) Perspectives on Globalization, Social Justice and Welfare. *Journal of Sociology & Social Welfare*, 34: 2, 17-36.
- Patton, Michael Quinn (2002) *Qualitative Research & Evaluation Methods*. Tredje uppl. London: SAGE.
- Payne, Malcolm & Gurid-Aga Askeland (2008) *Globalization and International Social Work*. Farnham: Ashgate.
- Peeters, Jef (2010) Sustainable development: a mission for social work? A normative approach. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 21:2, 5-22.
- Rankopo, Morena J. & Osei-Hwedie Kwaku (2011) Globalization and culturally relevant social work: African perspective on indiginization. *International Social Work*, 54 :1, 137-147.
- Righard, Erica (2013) Internationellt socialt arbete. Definitioner och perspektivval i historisk belysning. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 2, 127-146.
- Sahlin, Ingrid (2013) Sociala problem som verklighetskonstruktioner I: Anna Meuwisse & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Andra uppl. Stockholm: Natur & Kultur.
- Silverman, David (2011) *Interpreting qualitative data*. Fjärde uppl. London, England: SAGE Publications.

- Thörn, Håkan (2012) *Globaliseringens dimensioner nationalstat, välfärdssamhälle, demokrati och sociala rörelser*. Stockholm: Atlas.
- Thörn, Håkan (1999) Nya sociala rörelser och politikens globalisering- Demokrati utanför parlamentet. I: SOU 1999:84, *Civilsamhället*.
- Tvedt, Terje (2002) Development NGOs: Actors in a Global Civil society or in a new International Social System? *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 13:4, 363-375.
- Vetenskapsrådets rapportserie (U.å.) *Forskningsetiska principer inom samhällsvetenskaplig-humanistisk forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vetenskapsrådets rapportserie (2011) *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Waisman, Carlos H. (2006) Autonomy, self-regulation, and democracy: Toquevillean- Gellnerian perspectives on Civil Society and the bifurcated state in Latin America. I: Richard Feinberg, Carlos H. Waisman & Leon Zamosc (2006) *Civil Society and Democracy in Latin America*. Palgrave Macmillan.
- Wikström, Hanna (2009) *Etnicitet*. Malmö: Liber.
- Young, Robert (2001) *Postcolonialism*. Malden: Blackwell.

Bilaga 1: Intervjuguide

Intervjuguiden är utformad på både svenska och engelska, och här bifogas den svenska versionen.

Intervjuguide

Syftet med studien är hur man skall förstå professionellas egna uppfattningar om sin roll och funktion i NGO:s med grund i det sociala arbetet som bedrivs i Chiapas. Med professionella menas internationella arbetare med en akademisk utbildning som utför ett socialt arbete i Chiapas, Mexico.

Inledande frågor

- Nationalitet
- Ålder
- Utbildning
- Profession
- Erfarenhet av internationellt socialt arbete
 - Totalt
 - i Chiapas
 - Hur kommer det sig att du började arbeta internationellt? Hur upplevde du det?

Organisation

- Berätta om arbetet som din organisation utför - Vilken är målgruppen för organisationens verksamhet i Chiapas?
- Hur många anställda finns i organisationen här i Chiapas, hur många är internationella?

Internationellt socialt arbete

- Tycker du att ni utför ett socialt arbete (internationellt)? Varför, varför inte?
- Vilka för- och nackdelar anser du att det finns att vara verksam i en NGO

Position

- Berätta om varför din organisation verkar just här i Chiapas och hur länge organisationen har funnits här i regionen.
- På vilken nivå arbetar ni i Chiapas: makro-, meso- eller mikronivå?
- På vilket sätt anser du att organisationens verksamhet kan påverka samhällsutvecklingen i stort i Chiapas? För målgruppen som ni vänder er till?
- Vilken roll och vilka uppgifter har du inom organisationen?

Relationer

- Hur finansieras verksamheten här i Chiapas?
Om man mottar bidrag: hur anser du att detta påverkar organisationens självständighet samt relation i förhållande till bidragsgivarna?
- Hur är organisationens relation till regionen Chiapas (staten Mexiko) utifrån det arbete som ni bedriver här i Chiapas?
- Påverkas enligt din mening organisationen negativt av statens syn på det arbete som ni bedriver i Chiapas?
- Vilket handlingsutrymme har ni, vad kan ni utföra utan att exempelvis stat/region går in?
- Hur påverkar art 33 i den mexikanska konstitutionen ert arbete?
- Samverkar ni med andra NGO:s i Chiapas? Vilka? Vad är syftet med denna samverkan? I vilka frågor har ni en samsyn och i vilka frågor har ni vitt skilda uppfattningar?

Insatser och stöd:

- Hur är mötet med den målgrupp som ni vänder er till?
- Uppstår det kulturella problem i interaktionen? (Hur yttrar sig dessa? Kan du ge exempel?)

- Vad kan ni erbjuda för hjälp, i form av stöd eller insatser? Är denna inriktning ett resultat av målgruppens egna artikuleraade behov?
- Använder ni er av specifika metoder (västerländska som ex empowerment) eller perspektiv i ert arbete?
- Vad ser du att det finns för utmaningar med arbetet?
- På vilket sätt är målgruppen aktivt delaktig och har möjlighet att påverka er verksamhet?
- Händer det att organisationen har en väsentligt annorlunda syn på vilka insatser som ni anser vara mest lämpliga jämfört med hur målgruppen själv upplever detta? Kan du ge något exempel?
- Anser du att ert stöd eller insatser bidrar till förbättrade levnadsvillkor för målgruppen som ni vänder er till? Hur utvärderar ni detta?

Betydelse och ansvar

- Har din akademiska utbildning hjälpt dig i det arbete du utför internationellt?
- Hur upplever du din roll och betydelse i det arbete du utför här i Chiapas i din organisation?
- hur uppfattar du att du kan påverka organiseringen och arbetet i organisationen?
- Vilken roll får du som internationell arbetare axla i din organisation?
- Hur anser du att du utför ett aktivistiskt arbete, ge exempel?
- Hur upplever du samhället Chiapas kunskap om det arbete ni utför här?
- Vilka krav ställs på organisationen av olika aktörer (som mexikanska staten, biståndsgivare, civilsamhället)? Är dessa krav oförenliga? På vilket sätt? Vilka krav anser ni vara legitima - och varför? Vilka krav anser ni inte vara legitima – och varför?
- Påverkar den socio-politiska kontexten ert arbete?
- Anser du att ni kan väcka opinion och uppmärksamhet globalt genom det arbete din organisation utför här i Chiapas? (Om det väckts hur ser man på det här i Chiapas?)
- Anser du att det arbete ni utför kan utveckla den samhälleliga demokratin i Chiapas? På vilket sätt? Kan du ge exempel?

Avslutningsvis, Tack för din medverkan, är det något du tycker jag missat att ta upp eller som du skulle vilja berätta vidare om. Vidare finns det frågor som du tyckte var otydliga eller ej relevanta? Kan jag återkomma om jag har fler frågor?

Bilaga 2: Informationsbrev

Följande informationsbrev skickades till olika NGO:s. Brevet är även skrivet på spanska men nedan återges enbart den engelska versionen.

LUND University- Sweden 2015-02-19

Dear Sir or Madam,

My name is Micaela Ackarsjö and I am a master student from Lund's University (Sweden) and currently studying Social Work. I am now approaching my final phase of the master program, which means that I am conducting my thesis regarding international professionals role and function in NGO's based in the social work conducted in Chiapas.

My wish is to perform interviews with international staff working in in NGO's in Chiapas. This would enable me to obtain a deeper knowledge of how they perceive their role and function in their organizations. Further, it would give me an insight in their own perceptions regarding their and the organizations importance, responsibility and relations. The informants will be given the opportunity to explain their own views and experiences in relation to the thesis's themes and issues.

I would be extremely grateful if one or two international workers of your organization would like to participate in my study through interviews between 40-75 minutes that will be recorded on tape. Participation is voluntary and can at any time be cancelled without reasons given. This material will be the basis of my study and treated with confidentiality. This means that both the informant and the organization will be anonymized in the study and the data will not be used outside the study or for other purposes. Furthermore, the material will be kept safe from unauthorized sources and destroyed after the end of the study.

The completed thesis will be written in Swedish and will be used in a research context and will be available for lending in the library at Lund University in Sweden. For questions or concerns please do not hesitate to contact my tutor or me. I will contact you again in a week to see if you are interested in participating in the study.

Sincerely
Micaela Ackarsjö

Bilaga 3: Kodning och tematisering av empirin

Tema	Kategori	Underkategori
Förutsättningar	Omständigheter och utmaningar	Den sociopolitiska kontexten Fördelar och Nackdelar Mänskliga rättigheter, social rättvisa och humanitär hjälp Socialt arbete Erfarenhet Västerländsk utbildning
	Aktivism kontra inordning	Artikel 33 och demonstrationer Aktivism Radikal/Neutral
Självständighet kontra beroende	Biståndets påverkan	Donationer Resultat & rapporter Autonomi Finansiering Mexikanska regeringen
	Den ambivalenta relationen	Kanske inte konfliktfylld, men hot Konsensus? "God relation" & Medlare Krav
	Inte direkt samarbete	Inte direkt samarbete Samsyn Inga krav
Möjligheter och begränsningar	Internationell = förtroende?	Utlänning → Internationell Relation målgrupp Tillit Inflytande Betydenhet
	Interaktion → Kulturellt komplext	Kulturkrock Kvinna/Kön Påverkan
	Förändring/bevarande	Samhällsutveckling Demokratiskt Uppmärksamhet Kunskap